

++Mag

KLIK A

ReBranding.

Predstavljeno
Klikino novo ruho

Iz prve ruke
10 savjeta seniora za juniore

Home Assistant
Napredniji sistem kontrole
pametnog doma

Znanjem do sigurnosti
Održana OWASP Top 10 Web
Vulnerabilities radionica

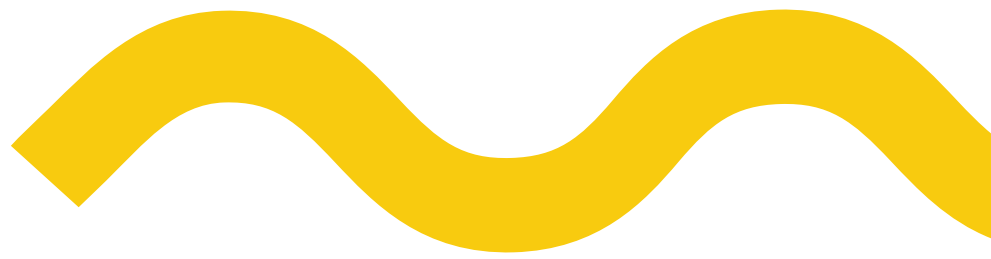
EEMpatija za sve
Intervju: Ana Perić i Sajra Bilajac

TechWaves Meetup
Otvorena diskusija o budućnosti
BH. IT industrije

K L I K ^

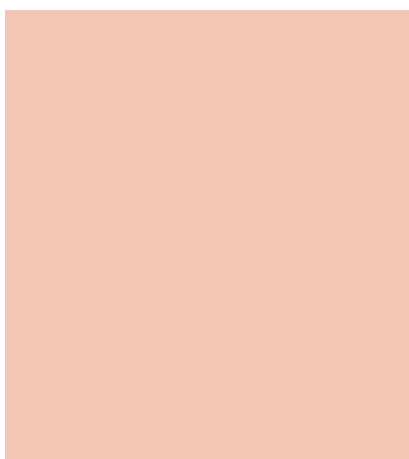
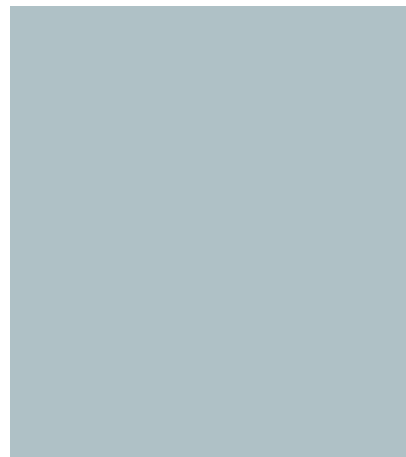
++mag

Klikin magazin za IT zajednicu

**Come along
and ride
the waves
with us**

Sadržaj

tema broja

our clients

our people

life

tommorrow

razno

6	Uvodnik
8	Klikino novo ruho
14	Iz prve ruke: Top savjeti seniora juniorima
18	Nova era je počela
22	Klika Service Awards: Naši ljudi - naš uspjeh!
28	Viva Las Vegas
32	Via Ferrata - Adrenalinski poljubac prirode
36	Zimske radosti: Pokloni, pokloni za sve!
40	Intervju: EEMpatija za sve!
46	TechWaves Meetup - za bolju (IT) BiH!
50	Klika program stipendiranja
52	Klika Recommends
54	Home Assistant - budućnost je sada
58	Biti dijelom zajednice, neprocjenjivo
62	Ujedinjeni u vrijednostima
66	Znanjem do sigurnosti
70	Klika nagrađena vrijednom nagradom zbog posvećenosti ljudima
74	Year In Review

Uvodnik

Čitateljice i čitatelji,

pred nama je prvi broj magazina ++MAG koji objavljuje kompanija Klika, a koji ujedno predstavlja i prvi IT community magazin u BiH. Pokrenut je sa željom da postane mjesto razmjene iskustava lokalnih i svjetskih stručnjaka, izvor aktuelnosti i poticaj mladim ljudima na putu njihovog razvoja u IT industriji.

Tema našeg prvog broja je Klikin rebranding. Ovo je uistinu godina novih pobjeda na Klikinom putu, te je novo ruho odraz naše želje da se transformišemo, učimo i napredujemo, zadržavajući prepoznatljivost na IT tržištu.

Kroz naše stalne rubrike nastojat ćemo obrađivati aktuelne teme, ali i one koje doprinose promociji i jačanju Klika vrijednosti. U rubrici Our People predstavljamo izuzetno važnu ulogu Employee Experience Managera kroz razgovor sa Anom Perić i Sajrom Bilajac. Predstavljamo i program lojalnosti Klika Service Awards kojim slavimo uposlenice i uposlenike Klike i njihov trud na našem zajedničkom putu. Zbog prirode posla i simbolike ulaska u kompaniju, odnosno IT industriju, juniorska pozicija podrazumijeva brzo prilagođavanje strukturi kompanije i novim tehnologijama. Zato će savjeti naših seniora svim juniorima biti izuzetno koristan materijal za čitanje. Klika je dobitnica nagrade „Biznis lider održivog razvoja za 2022. godinu” za tematsku oblast „Ljudi“ u kategoriji srednjih preduzeća.

Pozivam vas da obratite posebnu pažnju na ovaj tekst jer detaljno pojašnjava na koje sve načine slavimo naše uposlenice i uposlenike, i zašto su oni uvijek na prvom mjestu. U prvom broju moći ćete pronaći još interesantnih tema; u rubrici Our Clients govorili smo o trenutnim sigurnosnim trendovima, dok smo rubriku Tomorrow ispunili sadržajima u kojima istražujemo alternative postojećim konceptima pametnog doma.

Naravno, nismo propustili ni slaviti Klikino zalaganje za društvene promjene kojima nastojimo podstaći druge kompanije, organizacije i pojedince da djeluju na isti način. Taj sadržaj ćete pronaći u rubrici Life.

Zahvaljujem se svima koji su predano učestvovali u osmišljavanju, pisanju i dizajniranju prvog broja našeg magazina. Iskreno će nas radovati da čujemo i vaše prijedloge.

Edin Deljković

CEO, Klika

Autor: Arnel Šarić, Community Manager

Klikino **ново** ruho

Jedna od osnovnih budističkih maksima su promjene; sve u našem svijetu im je podložno. Promjene u suštini nisu loše, već su predivan pokazatelj onoga što imamo i usmjerenje ka naprijed.

U okvirima kompanije Klike, ta velika promjena bio je rebranding kompanije predstavljen u maju 2022. godine.

Nije to bilo isključivo osvježanje vizuelnog identiteta Klike, već se rebranding desio u sklopu nove faze razvoja i prodora na svjetsko tržište koji uključuje i izmještanje sjedišta kompanije u Las Vegas.

ride the waves.

Creating digital experiences that make people fall in love with your business.

Head of Design Rusmir Arnautović učestvovao je u svim fazama rebrandinga. Napominje da uspješan rebranding započinje odgovorom na pitanje “zašto”.

“Kao kreativcima, naravno da nam je primamljivo bilo proces rebrandinga započeti zabavnim aktivnostima kakve su organiziranje kreativnih sesija o paletama boja i logotipima. Međutim, bili smo svjesni da prije takvih sesija moramo prvo donijeti odluku o tipu rebrandinga potrebnog Kliki. Rebranding označava mnoge stvari; početak povezivanja sa novom publikom, inspirisanje postojeće, prelazak na modernije pozicioniranje i izdvajanje poslovanja od konkurencije”, govori Arnautović.

Da je došlo vrijeme promjene, složit će se i **Head of Marketing** Klike, Latifa Imamović, čiji je tim imao sveobuhvatan zadatak kreiranja novih pravila komunikacije, kako bi rezultat rebrandinga bio ispraćen na pravi način.

“Posljednji rebranding smo radili 2018. godine, mnogo se toga promijenilo od tada. Klika je porasla sa nekih 60 uposlenika na gotovo 220, otvoreni su novi hubovi, preživjeli smo dvije godine pandemije. Organizacijski, Klika je danas na sasvim drugom nivou. Zato je došlo pravo vrijeme da se napravi presjek i naš brand obuče u novo ruho”, poručuje Imamović.

Ljepota je u procesu

No kako je zapravo tekao proces Klikinog rebrandinga?

“Nakon niza pitanja, perioda analize starog branda i postojećeg okruženja, kreirali smo listu zadataka koje smo morali riješiti kako bi novi brand bio u skladu sa inicijalnom idejom. Proces je naravno sadržavao brainstorming sesije sa dizajn timom, ali i menadžmentom. Nakon nekoliko sesija, kreirana je prva verzija. Nakon komentara koje su nam dostavili, urađena je prva revizija, zatim i druga, te smo na kraju dobili finalno rješenje i odobrenje da krenemo dalje sa novim Klikinim brandom”, objašnjava Head of Design Rusmir Arnautović.

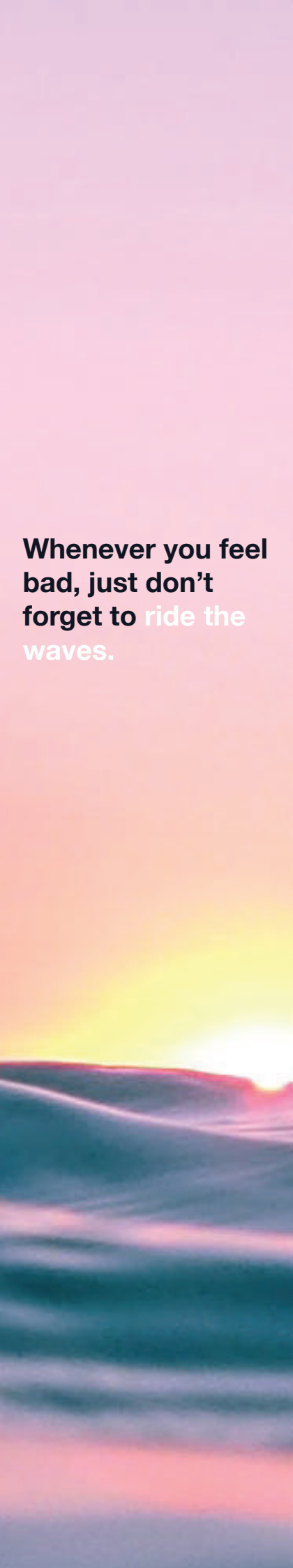
Broj boja kojima se komuniciraju poruke Klike doživio je značajno smanjenje, sa 16 na 3. Osnovnim bojama, crnoj i bijeloj, pridružile su se nove tri: Metallic Yellow (suncokret žuta), Desert Sand (zagasito roza) i Weldon Blue (plavosiva).

Iako je žuta boja izabrana kao primarna boja zbog želje da se istom komuniciraju energija i ciljevi Klike, ipak se ne vrišti za pažnjom, kako govori lider Klikinog dizajn tima.

K L I K

Things don't
always go
the way we
want but we
can always
learn to **ride**
the waves.

Whenever you feel bad, just don't forget to ride the waves.

“Boje su sada suptilnije. Naš novi brand “diše”, donosi radost i pozitivnu energiju”, obrazlaže Arnautović, akcentirajući promjene i na samoj tipografiji: “Tipografija je umijeće slaganja slova i teksta na način da poruka bude čitljiva, jasna i vizuelno privlačna. Zbog toga smo uradili smanjenje broja korištenih fontova, te se odlučili za Helvetica Neue.”

Novi rebranding zahtijeva i novi dizajn promotivnih materijala kojima se komunicira interno i eksterno. U okviru Klika ovi materijali su podijeljeni u četiri grupe: Operations, Marketing, Human Resources i Business Development.

Jedan od izazovnijih, samim tim i slađih zadataka, bilo je kreiranje nagrada-paketa za Klika Service Awards, Klikin program lojalnosti unutar kojeg se nagrađuju svi uposlenici u skladu sa godinama zaposlenja u kompaniji.

“Cjelokupni paket reflektira godine rada u Kliki. Za ovaj projekt je bila ključna bliska saradnja sa marketing timom, kako bi bili sigurni da sve u paketu, uključujući i benefite koji se ostvaruju višegodišnjim radom u Kliki, služi kao nagrada. Za ovaj paket kreirali smo različite materijale poput Klika odjeće, bedževa i ruksaka”, govori Arnautović.

Rebranding ideja

Sa novim vizuelnim rebrandingom Klika dodatno naglašava svoje ključne vrijednosti u skladu sa kojima posluje, gdje u fokus stavlja svoje ljude (Our People), svoje klijente (Our Clients), život (Life), slobodu (Freedom) i sutrašnjicu (Tomorrow). U 2022. godini najveće težište je stavljeno na prvu vrijednost, Our People, kroz niz različitih aktivnosti.

“Naši ljudi temelj su uspješnog poslovanja kompanije. Sveobuhvatna strategija kompanije kreirana je na način da potrebe uposlenika budu ključna okosnica našeg djelovanja. Time je došlo i do ekspanzije Klikinog HR tima, sa ulogama koje u svom fokusu imaju isključivo pružanje podrške našim uposlenicima u svim segmentima svakodnevnice. Paralelno smo razvili i počeli integrisati jedinstven edukativni program koji će se baviti isključivo ličnim, tehničkim i profesionalnim razvojem ljudi i timova u kompaniji, te kontinuirano voditi računa o potrebama uposlenih na način da odgovorimo na sve zahtjeve sutrašnjice u kontekstu modaliteta rada, fleksibilnosti, slobode, inkluzije i diverziteta”, rekao je Edin Deljković, CEO grupacije Klika.

Arnautović napominje da je redefinisanje vrijednosti, odnosno sumiranje 16 postojećih vrijednosti u 5 ključnih, bio ključni korak u daljnjem napretku na polju rebrandinga.

“Ranije Klikine vrijednosti su uvijek bile usmjerene prema našim uposlenicima koji su se lako mogli identificirati sa svakom. Obzirom da smo imali više vrijednosti, naš cilj je bio svesti njihov broj na 5 glavnih, radi lakšeg komuniciranja. Definisanjem naših vrijednosti vizuelni dio je bilo lakše iskomunicirati jer smo imali viziju gdje Klike ide narednih godina, ali i na koji način želi da vizualno komunicira svoj brand”, govori Arnautović.

Nakon što je dizajn tim završio svoj dio posla, započeo je sasvim novi proces koji još uvijek traje, a koji obavlja marketing tim. Njihov zadatak je kreiranje strategija i aktivnosti koje pomažu novom brandu da se “slegne” kod recipijenata, bili to klijenti, uposlenici, pratitelji na profilima društvenih mreža i šira javnost. Velik, ali premostiv izazov, pogotovo kada se radi o marketing timu Klike, napominje Latifa Imamović.

“Jedan od rezultata rebrandinga i ovogodišnje Marketing strategije Klike bila je i komunikacijska strategija koja je obuhvatila interne i eksterne komunikacije. Pored toga, ove godine smo kreirali i niz podstrategija. Kroz godine nam je bilo važno da pronađemo pravi jezik i efektivne kanale komunikacije, i da to baziramo na stvarnim kvalitativnim i kvantitativnim rezultatima istraživanja. Za sve one koji prate Kliku, sigurna sam da je promjena osjetna. Cijeli tim je ponosan na kampanju rebrandinga i sadržaje kojima je rebranding lansiran, hrabrije i drugačije u odnosu na standarde bosanskohercegovačke IT industije“, govori Imamović.

Klikino novo ruho je odraz ideja, smjernica i principa ove kompanije. Zadržavanje jednostavnosti i prepoznatljivosti, te nivoa vidljivosti na tržištu, sve su to uistinu kompleksni zadaci na koje su odgovarajuća rješenja pronađena i kroz sam proces rebrandinga. I kako je Head of Marketing Klike sama zaključila, ako je kompanija osoba, a brand stil, rebranding je nužan kada prerastemo odjeću, stil ili poruke koje komuniciramo.

No veoma je moguće da je Klike upravo sa rebrandingom 2022. godine navukla na sebe “tkaninu” koja prevazilazi trendove, te će nas kao takva činiti reprezentativnom u godinama koje dolaze.

Autor: Muamer Ribica, Director, Software Engineering

Iz prve ruke: Top savjeti seniora juniorima

Junior programeri se često nađu pred različitim izazovima kada nađu prvo zaposlenje. Projekti koji zahtijevaju ozbiljan pristup, snalaženje u manjem ili većem timu i uslovljenost kratkim rokovima često uzrokuju da juniori pomisle da su na pogrešnom mjestu.

Dragi juniori, vjerujemo da vam nije lako kada tek uplovite u svijet ispisivanja beskonačnih linija koda i nalaženja rješenja za kompleksne probleme, stoga vam donosimo nekoliko savjeta od ljudi koji su ne tako davno bili na vašem mjestu i prolazili kroz iste dileme.

U nastavku možete naći savjete Klikinih seniora koji su godinama u IT industriji krojili svoj put na programerskim pozicijama. Evo šta poručuju mlađim kolegama.

1. Ne stidite se postavljati pitanja i koristite usluge mentora

Juniori često provedu previše vremena u istraživanju problema u potrazi za rješenjem, a bilo bi jednostavnije i korisnije obratiti se mentoru. Najčešći razlog je taj što juniori na počecima biraju da ne postavljaju pitanja iz straha da je pitanje glupo, pa radije istražuju sami satima. Glupa pitanja ne postoje, stoga pitajte svog mentora koji vam može pomoći da otklonite prepreku u rekordnom roku i uštedite dragocjeno vrijeme. Kako naš sagovornik kaže, uloga mentora jeste da ubrza proces učenja i da uputi juniore na daljnje istraživanje. Iskoristite znanje i iskustvo svojih mentora, ali i starijih kolega.

2. Vaš kod ne mora biti savršen

Poslovica “Ko radi, taj i griješi” vrijedi i za IT industriju. Niko od vas neće tražiti da napišete savršen kod u počecima i sasvim je u redu da ponekad pogriješite. Jedan od najvažnijih koraka u profesionalnom razvoju u ovoj struci je učiti iz grešaka, jer će vam pomoći da se riješite imposter sindroma i izgradite samopouzdanje. Kada otklonite psihičke barijere, puno će vam biti lakše usvajati nova znanja i učestvovati aktivno na sastancima što vam daje podlogu za daljnji razvoj.

3. Prihvatajte kritiku da biste rasli

Nemojte se previše vezati za vaš kod. Sve što napišete treba biti otvoreno za kritiku i izmjene. Revizije na pull requestu ne treba gledati kao lični napad ili lošu namjeru. Naprotiv, pull requestovi su odličan način da komunicirate konstruktivno s timom i mentorom. Koristite ih za diskusiju o određenoj funkcionalnosti i načinu implementiranja. Vremenski odmak koji nudi pull request doprinosi konstruktivnijim komentarima od strane kolega, a i vama daje vremena da razmislite o odgovorima na sugestije.

Poslovica
“ko radi, taj i griješi”
vrijedi i za IT
industriju

4. Nove tehnologije najlakše ćete naučiti kroz side projekte

Kada učite nove tehnologije, započnite svoj side projekt kroz koji ćete imati mogućnost da implementirate sve dijelove aplikacije. Ovo je najbrži način da se napreduje u određenoj tehnologiji i da izbjegnute zamku repetitivnih tutorijala ili kurseva koji se uglavnom vrte oko sličnih elementarnih tema.

5. Za učenje naprednih koncepata, analizirajte source kod

Nakon što naučite osnove nekog jezika ili frameworka, najbolji naredni korak za usavršavanje znanja i učenje naprednih koncepata je da čitate source kod projekata napisanih u tom jeziku ili frameworku. Na taj način ćete najbolje doći do praktičnih znanja i uvida kako napredniji inženjeri koriste jezik ili framework.

Apstraktni način razmišljanja u programiranju može se primijeniti na bilo koju drugu apstraktnu vještinu: muziku dizajn, književnost

6. Provjerite svoje znanje prenoseći ga na druge

Najbolji način da provjerite nivo svog znanja je da pokušate to isto znanje prenijeti drugim kolegama. Ako nešto znate objasniti, onda možete biti sigurni da i sami vladate tim znanjem. Mentorisanje doprinosi i boljem slaganju kockica u glavi i često otkrije koje su to rupe koje inače ignoriramo dok se samo radi na zadacima.

7. Učite o svim dijelovima projekta

Potrudite se da naučite sve dijelove projekta, posebno one koji su implementirani prije vašeg dolaska i rade dobro, pa ih niko ne dira. Česta zamka je da inženjeri ignorišu ove dijelove projekta i nikada ne dođu u situaciju da ih nauče. Najčešći primjer su autentikacija i autorizacija koji su implementirani ranije i inženjeri samo koriste već gotovu implementaciju, bez da ikada dobiju mogućnost da uče o ovim bitnim standardima.

8. Izbjegavajte dogmatski pristup

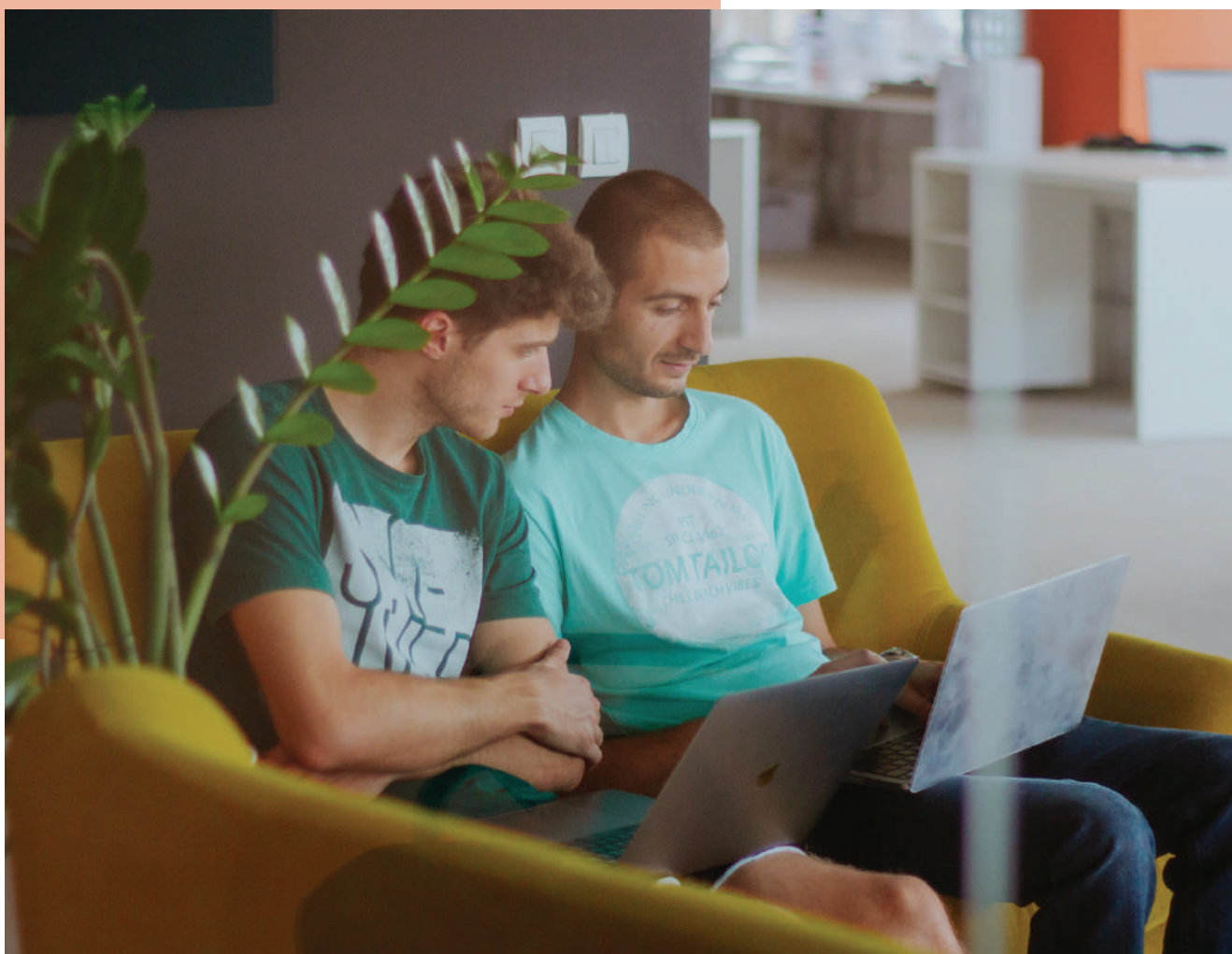
Koristite najbolji alat za određeni problem. Pokušajte izbjeći zamku dogmatskog pristupa tehnologiji. Nemojte slijepo vjerovati u tvrdnje i floskule koje drugi inženjeri ponavljaju. Preispitujte suštinske razloge iza tih tvrdnji. Neki od primjera dogmatskog pristupa rješavanju problema koji se mogu čuti su da je TDD rješenje za nefunkcionalan kod, a mikroservisna arhitektura rješenje za sve arhitekturne probleme.

9. Preuzmite dobre ideje iz drugih domena

Generalni principi dobrog pisanja u književnosti mogu se primijeniti i na pisanje koda. Principi kompozicije u muzici mogu se primijeniti na strukturu aplikacije. Vrijedi i obrnuto, apstraktni način razmišljanja u programiranju može se primijeniti na bilo koju drugu apstraktnu vještinu, muziku, dizajn ili književnost. Ovakav pristup vam može pomoći u nalaženju kreativnih rješenja, kao i postizanju općenito boljih rezultata u radu.

10. Za dugotrajnu motivaciju, hranite svoju radoznalost

Najbolji način da održite motivaciju u programerskom poslu je da konstantno hranite radoznalost kroz eksperimentisanje s različitim tehnologijama. Povišica i promjena projekta su najčešće kratkoročna rješenja koja vam neće donijeti dugotrajnu satisfakciju.

Autorica: Ilma Spahović,
Event Manager

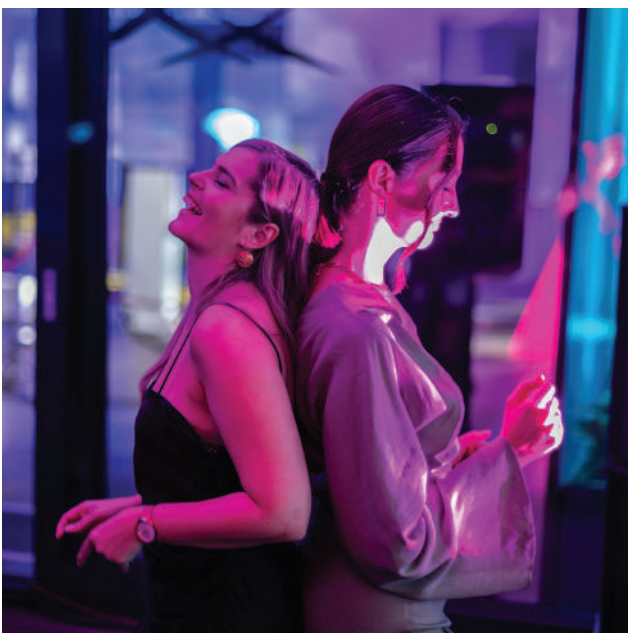
Nova era je počela

Početak Klikine ljetne sezone označen je potpunim rebrandingom kompanije u sklopu kojeg je održan nezaboravni Klike Spring Event. Ovaj događaj je održan u Botaničkom vrtu Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine i okupio je više od 300 uposlenika i prijatelja kompanije na proslavi početka nove ere Klike. Ovako smo nastavili tradiciju ranijih okupljanja članova Klike tima, a iskoristili smo priliku da najavimo nove događaje i aktivnosti.

Usljedila je ceremonija Klike Service Awards, programa nagrađivanja lojalnosti uposlenika kompanije. Dodijeljene su nagrade uposlenicima koji su u prvom kvartalu 2022. godine proslavili svoju prvu, treću i petu godišnjicu rada u Klici. Stručnost, talenat i iskustvo članova našeg tima potvrđeno je i internim radionicama koje su uvijek koristan i zabavan način dijeljenja znanja, uz tradicionalne OpenPortSession sesije u okviru kojih smo se upoznali sa različitim temama, od onih tehničkih do svakodnevnih.

Nije zanemaren ni CSR segment, pa smo tako uz niz donacija organizirali i akciju dobrovoljnog darivanja krvi u Kliku hubovima u Sarajevu i Banjaluci. Ljeto je donijelo Kliku Special Taste, u okviru kojeg su naši timovi uživali u jelima italijanske, japanske i bosanske kuhinje, ali i slasticama kakve su voćne salate, palačinke i vafle. Svaki Kliku Special Taste događaj je bio konceptualno zaokružen, pa smo se upoznali i sa kulturama iz kojih ova jela potječu.

U sklopu promocije novih vrijednosti Klike, realizirali smo kampanje Our People i Our Clients. Svaka od kampanja finalizirana je internim panel-diskusijama na kojima smo razgovarali o važnostima novih vrijednosti, ali i ličnim iskustvima, uspomenu, pa i anegdota.

August je bio mjesec team buildinga Klikinih projektnih timova koji su odlučili vrijeme provesti unutar Bosne i Hercegovine. Od Neuma i Blagaja, pa sve do Vlačića i Japodskih otoka, naši timovi su jačali svoje veze i pripremili se za novu sezonu zajedničkih poduhvata.

Bili smo i partneri najveće ljetne zabave, Solomunovog nastupa na Titovoj ulici u Sarajevu, čime je zaključen Sarajevo Film Festival. Plesanju do kasnih noćnih (ili ranih jutarnjih sati) prethodili su redovni zajednički odlasci na filmske projekcije tokom trajanja festivala.

U septembru smo u našim prostorijama realizirali i prvo izdanje TechWaves Meetupa. Predstavnice i predstavnici kompanija AtlantBH, Authority Partners Inc., Ministry of Programming i Kliku su diskutovali pred punim auditorijumom o budućnosti IT industrije u BiH.

Jesen je donijela mnogo zabave poput proslave Klikinog rođendana u sky baru Hotela Hills u društvu više stotina zvanica. Što se tiče zimskih radosti, one u našim srcima zauzimaju posebno mjesto, pa smo ih odlučili sumirati u posebnom tekstu. Za novu dozu sreće, okrenite stranicu!

Klika Service Awards: Naši ljudi – naš uspjeh!

Klika Service Awards je loyalty program razvijen sa ciljem odavanja priznanja i zahvalnosti članicama i članovima Klikinog tima. Ceremonija Klika Service Awardsa održava se kvartalno, a nagradu za vjernost dobijaju svi članovi kolektiva, bez obzira na njihova postignuća.

Klika Service Awards je loyalty program razvijen sa ciljem odavanja priznanja i zahvalnosti članicama i članovima Klikinog tima. Ceremonija Klika Servica Awardsa održava se kvartalno, a nagradu za vjernost dobijaju svi članovi kolektiva, bez obzira na njihova postignuća.

Iako kao ideja postoji mnogo duže, Klika Service Awards je u današnjem obliku kreiran 2020. godine, dok je prva ceremonija održana u julu 2021. godine. Manifestacija nije isključivo ceremonijalna i nema za cilj okupiti samo one koji dobijaju nagrade, slaveći tako prvu, treću, petu ili desetu godinu rada u Kliku. Događaj je otvoren za sve članove tima, a livestreaming dodjele omogućava praćenje i sa remote radnih lokacija. Dobitnice i dobitnici nagrada predstavljaju se kolektivu kroz prezentaciju njihovih karijernih puteva, izjava kolegica i kolega, lidera timova i predstavnika klijenata. To je izvanredna prilika da upoznamo rad kolegica i kolega, shvatimo izazove koji su stavljeni pred njih i pozdravimo rješenja kojima su

ih prevazišli, te učinili sve nas ponosnim. Taj ponos gori posebnom jačinom pri slavljenju kolegica i kolega koji slave petu godišnjicu rada u Kliku. Oni preuzimaju ulogu profesionalnih idola, ali i edukatora koji su utabali staze novim generacijama.

Izuzetno važan segment Kliku Service Awardsa su i nagrade. Koncept nagradnih paketa za različite kategorije nagrađenih evoluirao iz godine u godinu i baziran je na Klikinoj kulturi povećanja kvalitete radnog okruženja za svakog pojedinca. Klikin Perks & Benefits program raste i doživljava značajne promjene u skladu sa željama tima, ali i zahtjevima IT tržišta koje je posebno posvećeno uposlenicima.

Nagrade su koncipirane tako da donose vrijednost ne samo onom ko ih dobija, već omogućavaju i da se radost i dobrobit bivanja Klikinim uposlenikom podijele sa najbližim timskim saradnicima i predstavnicima menadžmenta.

Milestone 1

- timski ručak
- + 1 dan odmora
- specijalni Kliku merch paket

Milestone 3

- timski ručak
- + 5 dan odmora
- specijalni Kliku merch paket

Milestone 5

- večera sa osnivačima
- + 8 dana odmora
- specijalni Kliku merch paket
- poseban poklon
- summer hours

Milestone 10

- večera sa osnivačima
- neograničen godišnji odmor
- specijalni Kliku merch paket
- poseban poklon
- summer hours
- skraćena radna sedmica

Dodjela nagrada za Q1 2022. ujedno je bila prilika da se proslavi i prva godišnjica Kliku Service Awardsa.

U septembru smo dodijelili nagrade za drugi kvartal 2022. godine, dok je 8. decembra održana velika trodijelna ceremonija dodjele nagrada za posljednja dva kvartala 2022. godine.

Program nastavlja svoj život i u 2023. godini, postavši time jedna od tradicija kompanije čija je prva, ključna vrijednost – Our People.

Sjajan tim i sjajni ljudi koji ga čine jednostavno zaslužuju biti prepoznati.

**We build,
we grow,
and we
make
things
special**

Viva Las Vegas

Ne mogu se više ni sjetiti koliko sam puta posjetio Sjedinjene Američke Države. Mislim da sam na tlo Amerike zagazio petnaestak puta i obišao obje obale - Boston, Chicago, Los Angeles, San Francisco... Obično bih ostajao po pet ili deset dana, ali posljednji put sam imao priliku živjeti u Gradu grijeha, Las Vegasu, puna dva mjeseca. U Vegasu sam proveo februar i mart. Inicijalni plan je bio da ostanem tri sedmice, ali papirologija je zakomplikovala stvari. Tako sam izgubio status turiste i postao stanovnik Vegasa.

Mogli bi pomisliti da je lako doći do Vegasa zbog njegovog popkulturnog značaja. Iz Evrope, a posebno BiH, ovo je izuzetno težak zadatak. Kako je Las Vegas u jednu ruku sezonska destinacija, iz Evrope leti jako malo direktnih letova. Ja sam išao preko Istanbula jer je to najbolja konekcija.

Let je trajao nekih šesnaest sati. Skoro da se i nije desio jer sam pred sami put dobio koronu, a trebao mi je negativan PCR test. Naručio sam desetak kućnih testova i manično se testirao sve dok nisam dobio negativan rezultat pred sami put.

Pravila u SAD-u po pitanju korone su krajnje konfuzna. Postoje federalna pravila koja se poštuju na mjestima poput aerodroma. Čim izađete sa aerodroma, poštuju se pravila saveznih država. Nevada je ko Bosna, niko ništa. Imaju kao neka pravila, ali niko ne provjerava ništa.

Globalna ekspanzija Klike je nešto što se dugo planiralo, a Las Vegas se pokazao kao odlična nova baza

Zašto smo odlučili povezati Kliku sa Las Vegasom? Ne radi se o nikakvom marketinškom potezu, već je globalna ekspanzija Klike nešto što se dugo planiralo, a Las Vegas se pokazao kao odlična nova baza. Nevada je savezna država koja ima jako povoljne uslove za pokretanje biznisa, te u tom smislu je neka nasljednica Delawarea. Oni se zaista trude izgraditi imidž države za biznise. To pokazuje i činjenica da su jedna od rijetkih država koje imaju privredni sud koji ne dovodi poslovne sporove u istu ravan sa ubistvima. Zbog takve klime su i Google i Amazon svoja postrojenja otvorili u Las Vegasu.

Las Vegas je turistički grad. Kao takav raste i konstantno se širi. Njegov centar je vječno bučno šarenilo koje živi 24 sata dnevno. Nikad se ništa ne zatvara. To je zabavno ako si turista, ali ako stojiš i dočekuješ ljude, vjerujem da je poprilično naporno.

Upravo zbog intenzivnosti centra, niko ne živi tu, već su stambene jedinice pomjerene u predgrađa. Predgrađe Las Vegasa je klasična američka suburbija, nema živog roba ni trotoara za prošetati. Ja sam iznajmljivao stan u kompleksu koji ima nekih 200 stanova, tu živi najmanje 400 ljudi, ali sam u dva mjeseca sreo svega pet ljudi.

U predgrađima su radnici, ali je demografska struktura turista drugačija. Tu zaista možeš sresti nevjerovatne profile. U ogromnim kasinima, na nepreglednim hotelskim hodnicima i vijugavim ulicama sudara se omladina, učesnice djevojačkih i pijana eskadrila momačkih večeri, porodice sa djecom, pa čak i penzioneri.

Čak i prije povratka u Sarajevo, svi su me upitali jesam li kockao. Kad gledaš inženjerski i kada malo istražuješ, shvataš da je dosta toga isprogramirano. Postoje algoritmi koji te perfidno navode da ulažeš i na kraju izgubiš. Ljudi samo gube i gube pare, ne vidiš da zarade prevazilaze nivo izolovanog incidenta. Igre postaju sve komplikovanije, ne možeš upratiti linije, šta mašine žele od tebe, koju kombinaciju. Udaraš, povlačiš i gubiš. Probao sam jednom, eto da ne bude da nisam, uložio sam minoran iznos i izgubio odmah, a sa njim i želju da nastavim.

S druge strane, kulturni život je nešto što me privuklo. Pogledao sam nastup Billa Mahera u Mirageu, te Davida Coperfielda u MGM-u. Pomalo melanholično iskustvo gledati kako je ostario. Neke od tačkica su fantastične, druge su, blago rečeno, djetinjaste. Coperfield je resident u MGM-u gdje ima i do 16 predstava sedmično. Dosta kulture i zabave se svodi na štancanje. Cirque du Soleil, Blue Man Group, drag predstave, pjevači i pjevačice - uvijek se na nešto mogu potrošiti pare.

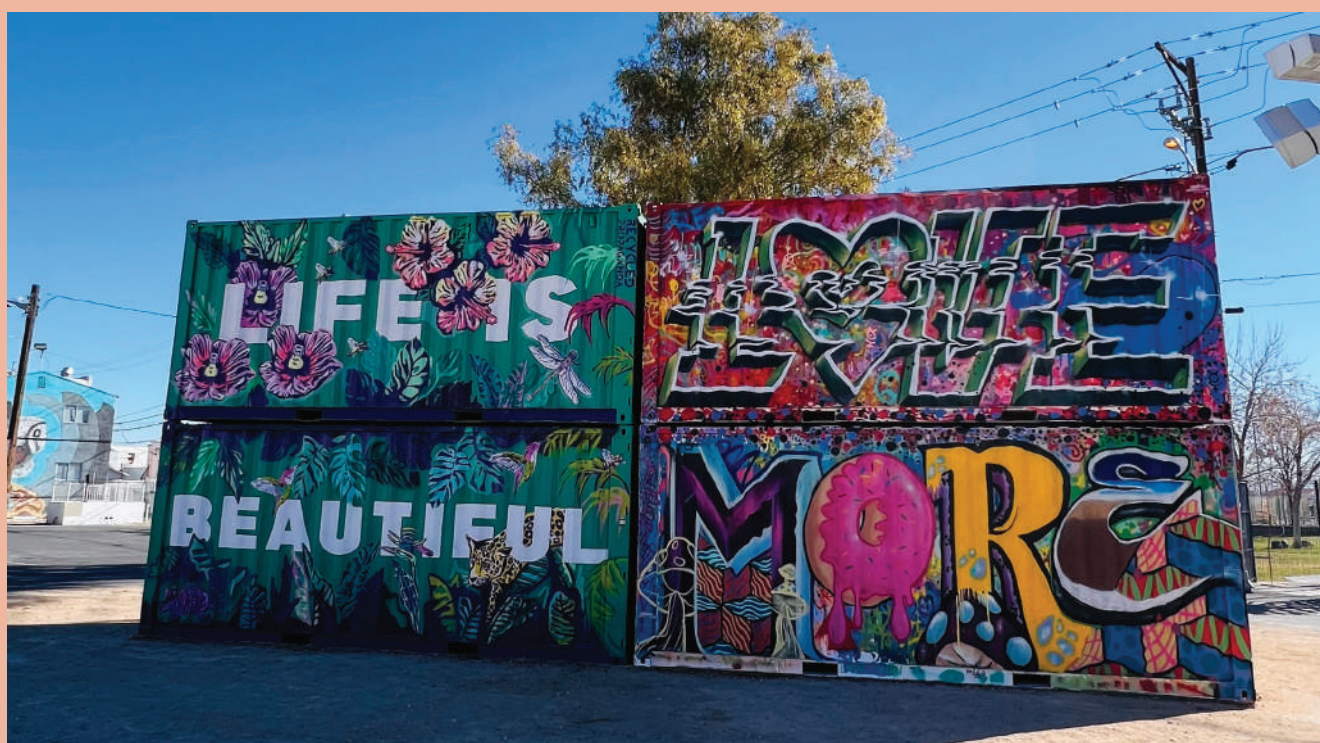
Kad smo kod trošenja novca, Las Vegas je izrazito skup ako ga želiš iskusiti kao prosječni Amerikanac. Ja sam se potrefio u

Vegasu za vrijeme Super Bowla, svaki hotel je organizirao gledanje na spratovima, uz bazene, u lobijima, svugdje. Na spratu mog hotela izbrojao sam najmanje stotinu ekrana različitih veličina. Naravno, ti prostori su ispunjeni ljudima koji jedu i piju, a sve je preskupo, čak i bez manije kockanja. Budget opcije su moguće uz dobru organizaciju, pronalazak smještaja na AirBnB-ju i hranjenje u manjim lokalnim restoranima brze hrane.

A hrana? Zависи šta jedeš. Hljeb im je zaista loš, pun šećera. Imao sam dojam da mažem sve na kolač. S druge strane, američke porcije nisu mit i zaista su value for money, što bi se reklo. Ne štede na hrani, a ni na alkoholu. U Vegasu kad naručiš gin tonic, očekuj da će pola čaše biti ispunjeno ginom. Probao sam sushi, škampe, jela indijske i meksičke kuhinje. Međutim, najbolje što sam probao je musaka sa grilovanim škampima u grčkom restoranu, ali u Los Angelesu... no o Gradu anđela nekim drugim povodom.

Ako imate prilike da se organizujete ili želju da iskusite vrhunac američkog konzumerizma i zabave, Las Vegas je idealna destinacija. S obzirom da je to novi dom Klike, putovanja će biti, pa se nadam da će neonsko blještavilo obasjati uskoro i lica mojih kolegica i kolega.

U ogromnim kasinima, na nepreglednim hotelskim hodnicima i vijugavim ulicama sudara se omladina, učesnice djevojačkih i pijana eskadrila momačkih večeri, porodice sa djecom, pa čak i penzioneri

Autor: Denis Prodanović, Senior Talent Acquisition Specialist

Via Ferrata: Adrenalinski poljubac prirode

Vremenska prognoza najavljuje sunčan vikend i vi razmišljate kako kvalitetno ispuniti vrijeme i napuniti baterije? Predstavljamo adrenalinsku aktivnost koje bi mogla postati vaš novi omiljeni hobi.

Via Ferrata (željezna cesta u prevodu sa talijanskog jezika) je idealna rekreacija za sve alpiniste, amatere i profesionalce. Naravno, savjetujemo da neiskusni alpinisti budu u društvu vodiča ili iskusnijeg penjača koji poznaje rutu, te može pomoći pri iznajmljivanju i korištenju obavezne opreme.

Via Ferrata je planinska staza kroz stjenovite terene kojim se ne bi mogli kretati bez odgovarajuće opreme. Ferrata je prepoznatljiva po čeličnoj sajli koja služi za osiguranje prilikom penjanja, a koja se proteže duž rute, fiksirana za stijenu. Alpinisti su dužni posjedovati kacigu, pojas i ferrata set koji mogu kupiti ili iznajmiti.

Težina svake ferrate se procjenjuje po broju i dužini vertikala, kao i razmaku između čeličnih stepenica koje su markirane oznakama A/B (odlične za početak i sticanje kondicije), C/D (zahtijevaju određenu snagu u rukama) i E/F (namijenjene iskusnim penjačima).

Via Ferrata je idealna
rekreacija
za sve alpiniste, amaterne i
profesionalce

Izdvajamo tri bosanskohercegovačke ferrate:

Via Ferrata Podružje (Mostar)

dužine 10 km i visinske razlike 420 m,
sa dužinom ture od 3 sata

Ova ferrata se preporučuje svima koji počinju sa alpinizmom. Kanjon Podružje se nalazi u blizini Mostara, te je pristup samom kanjonu i ferrati iznimno lagan. Ferrata je postavljena duž korita, između masivnih stijena gdje možete uživati u prirodnim, kristalno čistim zarobljenim bazenima, kao i nezaboravnim pogledima na netaknutu prirodu kanjona, dolinu rijeke Neretve i grad Mostar.

Via Ferrata Vulin Potok (Blagaj)

dužine 6 km i visinske razlike 370 m,
sa dužinom ture od 2,5 do 4 sata

Ferrata Vulin Potok se nalazi u Blagaju, blizu izvora rijeke Bune. Tura vijuga kroz kanjon Vulinog potoka kojim voda ne teče duži niz godina. Kanjon je zato postao dom raznovrsnog biljnog i životinjskog svijeta. Zbog biodiverziteta, ovo je jedna od najpopularnijih bh. ferrata. Na samom kraju ferrate alpinisti dolaze do najljepše penjačke lokacije u Europi, sektora Rebro, a u povratku svjedoče i grandioznosti tvrđave Stjepana Kosače koja fascinira arhitekturom i historijskom važnošću.

Via Ferrata Sokolov Put (Romanija)

dužine 1,9 km i visinske razlike 160 m,
sa dužinom ture od 1,5 sat

Na sjeveru se nalazi jedna od najatraktivnijih ferrata u BiH, ponajviše zahvaljujući visećim mostovima koji se protežu između stijena i sa kojih pogled pada na netaknuti dragulj bh. prirode. Neke je stvari teško opisati riječima – zato nam u tu svrhu služe fotografije.

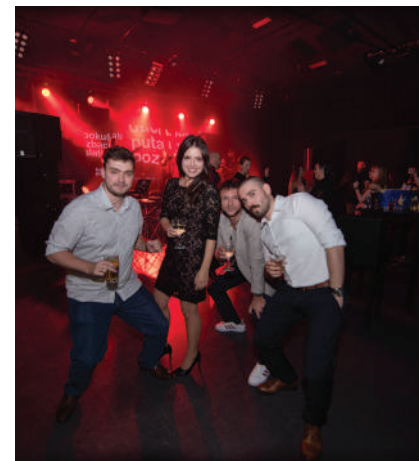
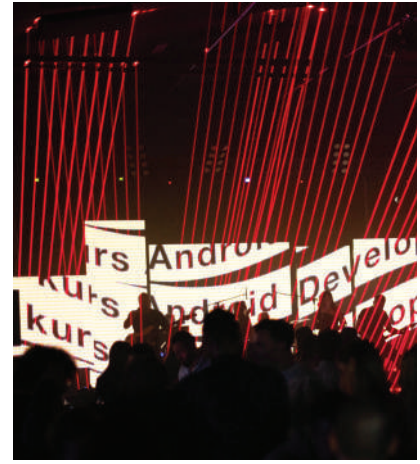

Zimske radosti: Pokloni, pokloni za sve!

Prvog decembra Klika je presvučena u svečano praznično ruho; već od ulaznih vrata sarajevskog i banjalučkog huba dalo se zaključiti da je decembar u Klici uistinu poseban.

Prvi veliki zadatak nije obavio tim ljudi, već mali slatki (ro)bot Pepe. Interna Slack aplikacija je izabrala parove za dodjelu Secret Santa poklona koja je i ove godine organizirana u Klici. Veselo Secret Santa druženje obradovalo je čak 100 uposlenika Klike, ali pljuštanje poklona počelo je i ranije.

U okviru godišnjeg Monthly Power Upa 16. decembra, menadžment se osvrnuo na godinu na izmaku, te značajna postignuća i pobjede Klikinih timova. U okviru dvosatne prezentacije predstavljeni su planovi i strateško djelovanje u narednoj godini, dok su u samom finalu svi uposlenici Klike nagrađeni novogodišnjim paketima. Pored Klika odjevnih predmeta i slatkiša, paketi su sadržavali elegantne Bobby Hero Anti-Theft ruksake. Ruksaci kompanije XDesign pripadaju novoj generaciji vodootpornih ruksaka, otpornih i na oštećenja oštrim predmetima, sa karakteristikama poput RFID zaštite, USB punjenja i skrivenih džepova.

Večer 16. decembra je bila noć stotine hiljada plesnih koraka, kada se Klika ekipa okupila u sarajevskom klubu MyFace i zabavljala do kasno u noć uz ritmove novosadske grupe Perpetuum Mobile i DJ-ice Marle Felis.

Praznična magija nije zaobišla naše najdraže i najmlađe; djeca uposlenika družila su se uz prigodan program 20. decembra. Dio programa praznične zabave činila je predstava “Novogodišnje maštarije” koja je autorski projekt Sanele Krsmanović-Bistrivode i Merime Lepić-Redžepović. Predstava je usrećila mlađe od osam godina, dok su se stariji zabavljali rješavajući zagonetke i tražeći tragove u velikom lovu na blago. U samom finalu, svi su oduševljeno pozdravili Djeda Mraza koji je podijelio novogodišnje poklone.

Čak i jedna emotivna manifestacija umori, a kamoli kada se radi o seriji takvih; zato će hodnicima Klike zavladata praznična tišina za vrijeme kolektivnog odmora u prvoj sedmici januara 2023. godine.

A onda... u nove pobjede!

EEMpatija za sve!

Intervju:

Ana Perić i Sajra Bilajac

Dvije godine pandemije uzrokovale su promjene u mnogim aspektima poslovanja. Domovi su postali kancelarije, a sati izgubljeni u javnom prijevozu stvar prošlosti.

Nove mogućnosti poput hibridnog rada su pozitivno utjecale na zadovoljstvo uposlenika. Posljedično je stvorena nova generacija radnica i radnika koja kao prioritet u poslovnom okruženju navodi zadovoljstvo i sreću.

Ove promjene nisu isključivo rezultat dvije prethodne godine, već kumulativnih dugogodišnjih procesa u poslovnim sferama. Kakav će biti rezultat ovih procesa, niko ne može sa sigurnošću reći, ali jasno je da se izrodila potreba za novim funkcijama koje će proces barem donekle oblikovati.

Smanjenjem rizika od koronavirusa i normalizacije stanja postavljeno je i pitanje reorganizacije radnih kolektiva, što je odjele za ljudske resurse širom planete dovelo pred novi izazov. U rješavanju ovog kompleksnog pitanja učestvuju i Employee Experience menadžeri i menadžerice.

Dobre EEM vile Kliku su Ana Perić i Sajra Bilajac.

Za ++Mag govore o metodama koje koriste kako bi učinile Kliku onim što jeste – zabavnim mjestom za rad i sjajnim okruženjem za napredovanje.

Koja bi bila najtačnija definicija i opis rada Employee Experience menadžera?

Ana: Kao Employee Experience Manageri učestvujemo u kreiranju i sprovođenju različitih internih inicijativa čiji je krajnji cilj osiguravanje jedinstvenog, ugodnog, motivirajućeg i maksimalno pozitivnog iskustva za sve kolege u kompaniji. Alat koji koristimo kako bismo postigli takvo iskustvo jeste aktivno slušanje naših kolega u svakoj fazi njihovog profesionalnog razvoja, te obraćanje pažnje na njihove potrebe na radnom mjestu. Veliki akcent stavljamo na redovnu jedan-na-jedan komunikaciju sa svim kolegama, kako bismo pravovremeno identificirali i riješili sve potencijalne probleme i poteškoće sa kojima se kolege susreću.

Sajra: Nama u Kliki je pružanje sjajnog radnog iskustva našim zaposlenima jednako važno kao i iskustvo koje pružamo svojim klijentima. Kao EEM-ovi odgovorni smo za razvijanje, praćenje, implementaciju i standardizaciju procesa kakvi su programi nagrađivanja uposlenika, feedbacks, odnosno performance reviews, onboarding sesije, te ostali interni procesi i programi koji utječu na zadovoljstvo kolega i njihovo asimiliranje u tim. Uz to, EEM vode i računa o odnosima među kolegama unutar tima, pomažući Team Leadovima da izgrade atmosferu uzajamnog poštovanja, povjerenja, te transparentne i otvorene komunikacije.

Pored svega navedenog, organiziramo i provodimo posebne i prilagođene timske radionice u svrhu dodatnog jačanja timova i individua, te u svrhu izgradnje što zdravijeg radnog okruženja.

Koji su zapravo izazovi koje je pandemija postavila pred IT industriju, i da li je IT industrija adekvatno odgovorila?

Sajra: Rekla bih da je pandemija jednake izazove postavila svakoj industriji. Globalno je svijet bio suočen sa strahom od gubitka poslovanja, ljudi, odnosa sa bliskim ljudima, ali mislim da je IT odgovorio najadekvatnije, u odnosu na ostale industrije. Prelazak na remote-first opciju rada na početku pandemijskog perioda se pokazao pozitivnom praksom koja je omogućila zaposlenicima da se osjećaju sigurno. Dvije godine od pandemije i dalje svjedočimo pozitivnom rastu u IT svijetu, otvoreno je više mogućnosti za prakse, širenjem poznanstava van granica BiH. Generalno smatram da se na našem tržištu otvorila prilika ka većoj globalizaciji naših usluga i servisa.

EEM vode računa o odnosima kolega unutar tima, pomažući izgradnju uzajamnog poštovanja, povjerenja, te transparentne i otvorene komunikacije

Naše odgovornosti uključuju i pružanje podrške Leadovima u vođenju njihovih timova, te saradnju sa Leadovima prilikom održavanja redovnih feedbacka tokom kojih sa kolegama otvoreno razgovoramo o njihovom radnom performansu i prilikama za dalje napredovanje i profesionalno usavršavanje unutar Klika.

Iako su Klika i ostale IT kompanije koje djeluju u Bosni i Hercegovini napravile značajne iskorake u organizaciji i poslovnoj kvaliteti u odnosu na poslovne subjekte iz ostalih branši, pozicije poput Employee Experience Managera su i dalje relativan novitet. Postoje li metode koje HR koristi kako bi uloge EE menadžera i menadžerica bile jasno definisane i predočene zaposlenima u kompanijama?

Ana: Glavna metoda koju koristimo je jednostavna i redovna komunikacija. Našu ulogu promoviramo kako kroz redovne prezentacije i diskusije koje organizujemo na nivou kompanije, tako i kroz jedan-na-jedan razgovore sa svim kolegama. Kroz te razgovore se naročito trudimo da svakom kolegi i kolegici jasnije predočimo našu ulogu, kako bi shvatili da smo upravo mi ti koji su zaduženi da vode računa o njihovim potrebama i eventualnim poteškoćama s kojima se susreću, te da iste rješavamo uz pomoć njihovih Leadova, ali i ostalih relevantnih kolega. Ipak, vjerujem da je naš svakodnevni rad u raznim internim procesima unutar kompanije ipak najbolji pokazatelj onoga što zapravo radimo.

Da li svako može obavljati ovu funkciju? Postoje li određene kvalitete koje su obavezne za poziciju EEM?

Ana: Vjerujem da svako može obavljati svaki posao, ali je pitanje koliko dobro i s kakvim posljedicama. Za poziciju EEM-a smatram da je važno biti potkrijepljen znanjima o psihologiji i prirodi poslovanja, uz dobro razvijene komunikacijske vještine.

Sajra: Osnova našeg posla počiva na vezi koju stvaramo sa svakim pojedinačno unutar kompanije. Za mene lično, nije bitan neki specifičan alat ili tehnika, koliko su sam razgovor, slušanje i istinsko razumijevanje potreba kolega osnove za stvaranje iskrenog odnosa.

Employee Experience Manageri su potkrijepljeni znanjima o psihologiji i prirodi poslovanja, uz dobro razvijene komunikacijske vještine

Da li to znači da oni koji rade u domeni HR-a imaju problem odvojiti poslovne i privatne sfere? Kako ih uopće odvojiti?

Ana: Izazov odvajanja poslovnih i privatnih obaveza ne bih istaknula kao nešto što je karakteristično za HR domenu. Smatram da je jednako izazovno u svim domenama poslovanja. Važno je identificirati granice koje imamo problem uspostaviti, te učvrstiti tu granicu zdravim navikama. Također – razmotriti koje su prednosti i nedostaci dugoročnog narušavanja tog balansa, i zapitati se da li išta zapravo dobijamo iz toga.

Sajra: Vrlo često se ne trudim striktno ih odvojiti. Izazove sa posla ne nosim kući i to je vještina koju treniram otkako sam počela da radim, ali svoje kolege koji mi kroz vrijeme postanu prijatelji vrlo rado volim pozvati u svoj privatni život. Smatram da sam sretnica što mogu reći da u radnoj sredini imam prijatelje sa kojima mogu da dijelim široka iskustva u životu, a posao je jedno od njih.

Već je sada jasno da je integracija EEM uloge u poslovnu sferu prirodna progresija u cilju stvaranja pozitivnog i produktivnog radnog okruženja. Kako možemo ubrzati ovaj proces i zašto uložiti u ovaj vid zaštite uposlenih?

Ana: Prelazak na remote-first opciju poslovanja je postavio izazov za sve kompanije u prilagođavanju načina komunikacije kakve je svijet dosad poznao. Kao EEM-ovi, tu smo da premostimo prepreku svakodnevnog viđenja i ohrabrimo uposlenike da komuniciraju svoje potrebe, želje i ideje za koje ćemo se mi svakodnevno zalagati. Zašto pokušati ubrzati ovaj proces? Vjerujem da je osiguravanje prostora u kojem ljudi mogu slobodno komunicirati jedini način da se izgradi zdravo i poticajno radno okruženje, u kojem svi možemo rasti.

TechWaves Meetup - za bolju (IT) BiH!

U sarajevskom hubu Klika 14. septembra održan je prvi TechWaves Meetup. Premijerno izdanje TechWavesa poslužilo je kao odskočna daska za sve naredne diskusije koje će biti održane u 2023. godini.

“Kakva je budućnost IT industrije u Bosni i Hercegovini?” je bila tema prvog izdanja TechWaves Meetupa. Da bi pokušali kvalitetno odgovoriti na ovo pitanje, analizirajući izazove, mogućnosti i rizike, panelisti prvog TechWavesa bili su Amina Karić (Vice President Operations, Authority Partners Inc.), Faris Začina (Co-Founder/Co-CEO, Ministry of Programming), Milad Čerkić (Founder/CEO, AtlantBH) i Edin Deljković (Co-Founder/CEO, Klika), dok je diskusiju vodio Ognjen Koprivica (Director of Engineering, Klika).

Koprivica je na samom početku razgovora predstavio prisutnima koncept TechWavesa, naglasivši da će “potrajati”, te da su gosti premijernog izdanja zaista bili njegov prvi izbor, što je više od stotinu okupljenih u prostorijama Klika pozdravilo aplauzom.

Dok su AtlantBH i Authority Partners Inc. predstavljeni kao firme-veterani, Klika i Ministry of Programming predstavljene su kao mlađe kompanije koje je obilježio hiperrast.

“Kad sam ja počeo raditi kao programer, u Sarajevu je bilo nekoliko firmi. Nije bilo puno opcija. Da mi je neko rekao da će ovako brzo narasti, da će biti ovoliko firmi sa 200-300 ljudi, ne bih vjerovao”, potvrdio je Začina.

Deljković je dodao da konkurencija postoji, ali je zdrava zbog viših ciljeva.

“Iako zbog radne snage jesmo konkurencija, zbog razvoja bh. privrede i bosanskohercegovačke IT zajednice zaista radimo super i imamo fenomenalan odnos”, napomenuo je CEO Klike.

Iako se o IT sektoru u Bosni i Hercegovini uvijek govori u pozitivnom kontekstu, ova zajednica nije pošteđena utjecaja globalnih negativnih faktora: civilizacijskih problema poput pandemije COVID-19, lošije makroekonomske slike, ali i ratne stihije koja je buknila na području Evrope 2022. godine.

Iako bosanskohercegovačke IT firme revnosno rade na razvoju bh. privrede, niko ne može zaustaviti otvaranje tržišta koje je uz remote-first princip dovelo do toga da kvalitetni bh. talenti odlaze.

Začina smatra da to nisu novi trendovi, već iteracije starih. Kao freelanceru 2012. godine, i njemu je odgovaralo da radi sa različitim lokacija za različite klijente.

“Ti neki trendovi su bili vidljivi i ranije. Naša uloga kao lidera je da pratimo te trendove i da im se prilagođavamo. Ogromna promjena je što velike kompanije iz Kalifornije koje nisu bile raspoložene za remote rad sada zapošljavaju radnike tako. No to je sjajna prilika jer ne zapošljavaju samo pojedince, već i cijele kompanije”, rekao je Začina.

Deljković smatra da ipak postoje razlike između mlađih i starijih inženjera i ostale radne snage u IT industriji; prirodno, kako ljudi postaju stariji, mijenjaju im se prioritete, te žele osjetiti stabilnost i normalan work-life balans, na čemu Klika inzistira sve godine postojanja. Pored toga, izazovi koje prolazi bh. IT industrija nisu samo izazovi bh. IT industrije, pa čak ni isključivo globalnog IT sektora, već cjelokupnog tržišta.

“Izazov budućnosti poslovanja i nedostatka radne snage ne tiču se samo IT zajednice. Primjer toga je situacija u svijetu aviokompanija. Ovakve stvari dolaze u valovima i mi koji smo duže u ovoj industriji smo toga svjesni”, govori Deljković.

Prema posljednjem istraživanju Ekonomskog instituta u Sarajevu, na bh. tržištu posluje oko 8500 inženjera. Potpredsjednica Operacija kompanije Authority Partners Inc. Amina Karić smatra da je takvo stanje uzrokovano nepostojanjem kvalitetnog sistema.

“Jako je malo tržište jer je to jako težak posao. To nije nešto što se može naučiti za šest mjeseci. To je dugoročna odluka da se uči svaki dan. Pored toga, mala smo zemlja po broju stanovnika. Iako smo svi na Balkanu genetski snalažljivi, ono što nama nedostaje je sistem.

Kada smo u sistemu, napredujemo jako dobro jer ne moramo da se borimo za neke stvari kao kad smo izvan sistema. Mislim da svi ovdje želimo da kreiramo sistem koji će raditi za nas”, govori Karić.

Uprkos veličini tržišta i količini konkurencije, Milad Čerkić iz kompanije AtlantBH ne vidi nikakav problem u prodoru novih konkurenata, čak i inostranih.

“Ne osjećam nikakvu zabrinutost, osim možda neki inat, u stilu - neka dođe ta neka strana firma, možda i mi možemo ponuditi nešto drugačije. Zdrava konkurencija je super”, izjavio je Čerkić. Jedna od tema koje su se neminovno morali dotaći učesnica i učesnici prvog TechWaves Meetupa bilo je pitanje remote rada, produktivnosti i budućnosti. Edin Deljić je svojim odgovorom poručio da Klika radi u korist svojih uposlenih; Klika nastavlja poslovati na hibridnom principu, pratiti tržište, ali se i prilagođavati.

Milad Čerkić je mišljenja da se finalni oblik poslovanja još uvijek ne može naslutiti, ali da se ljudski odnosi nisu uspjeli rekreirati u digitalnoj sferi. Govor tijela, pohvale licem u lice nisu i ne mogu zamijeniti nikakve metrike i ‘thumbs up’ ikonice na Slacku.

“Mislim da smo sad u nekom prelaznom periodu i da se ne zna kako će se smiriti. Mislim da nijedna kompanija neće sebi moći priuštiti da nema neki oblik [remote rada]. Što je i dobro, power to the people - ljudi koji misle da su dobili zaista jesu dobili neki benefit više. Nije tu sporna produktivnost, inženjeri rade, ali ljudi koji tek počinju nemaju nažalost od koga da usvoje znanje u remotu načinu rada, dok je problem i sa seniorima koji nemaju kome to znanje da prenesu”, upozorava Čerkić.

TechWaves je završen mnogobrojnim pitanjima publike zbog kojih se diskusija nastavila uz zakusku u prostorijama Klike nakon gašenja svjetala i posljednjeg aplauza publike.

Prvi TechWaves Meetup je uistinu otvorio mnogo pitanja, etabliajući se kao otvorena platforma koja će služiti za propitivanje stanja IT zajednice u budućnosti, pokušavajući je unaprijediti kroz konkretnu kritiku, prijedloge i dijalog. U 2023. godini očekuju nas nova izdanja TechWaves Meetup serijala koji ima plan i putovati izvan Sarajeva. Dok čekate, pogledajte snimak TechWaves Meetupa, dostupan sada na Klikinom Youtube kanalu.

Autor: Arnel Šarić, Community Manager

Klika program stipendiranja: Vjetar u jedra mladim genijalcijama

Sredinom 2021. godine prezentiran je koncept Klika Fondacije, objavljivanjem prvog konkursa za stipendiranje na koji su se mogli prijaviti studenti svih fakulteta Univerziteta u Sarajevu i Univerziteta u Banjoj Luci. Klika Fondacija predstavlja ogledalo posvećenosti napretku zajednice. Nizu kontinuiranih angažmana podrške, od humanitarnih akcija sprovedenih kroz Klikin Solidarni fond do partnerskih akcija sa lokalnim NGO sektorom, humanitarnim organizacijama i edukativnim ustanovama, pridruženo je i društveno-odgovorno djelovanje kroz program stipendiranja.

U prvoj godini (2021./2022.) na adresu Klike stiglo je više od 300 prijava sa svih fakulteta Univerziteta u Sarajevu i Univerziteta u Banjoj Luci. Izbor dobitnika i dobitnica bio je težak jer su se na program stipendiranja prijavili briljantni mladi umovi, što je i bio cilj programa - podržati studente iz svih oblasti i industrija, mlade ljude sa različitim društvenim pozadinama koji imaju ambicije, ali još uvijek nemaju adekvatnu podršku.

Specifičnost programa leži u činjenici da akademska postignuća, uključujući i ocjene nisu eliminatoran kriterij. Dodatne poene studenti bi sticali dokazanim djelovanjem u zajednici, učešćem u korisnim aktivnostima u okviru slobodnog vremena, kao i nagradama i priznanjima. Važan aspekt je i motivacija za Klika stipendiju i želja za aktivnim učešćem u okviru programa Klika Fondacije.

U novembru 2021. godine dodijeljeno je 38 jednokratnih stipendija studenticama i studentima sarajevskog i banjalučkog univerziteta. Dobitnice i dobitnici su složni u tome da je djelovanje Klike svijetla tačka u generalno demotivirajućem društvu i dokaz da još uvijek postoji konkretno vrednovanje truda, rada i kvaliteta.

Na ljeto 2022. godine objavljen je poziv studentima dodiplomskih i postdiplomskih studija svih fakulteta sarajevskog i banjalučkog univerziteta da se prijave za dodjelu stipendija u ciklusu u tekućoj akademskoj godini.

Komitet za dodjelu stipendija je opet izabrao 38 angažiranih mladih ljudi, strastvenih u oblastima koje ih zanimaju i koji već tabaju staze svojih karijera, istovremeno čineći društva u kojima djeluju boljim zajednicama za život. U prvom dijelu ceremonije, održane 21. novembra u prostorijama Klike, predstavili su se stipendisti prve generacije koji su podsjetili na svoje djelovanje izvan akademskih okvira u protekloj godini. Svečana dodjela stipendija održana je istog dana u Domu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u Sarajevu, gdje su se novi stipendisti predstavili, a uslijedio je i prikladan kulturno-umjetnički program.

Ova godina ostat će značajna i po formiranju Alumni zajednice u maju 2022. godine. Ovu zajednicu čine stipendisti Klika Fondacije koji ostaju involvirani u život Fondacije, a zadatak Alumni zajednice je da povezuje studente sa Fondacijom i jedne s drugima kroz aktivnosti u zajednici, edukacije i događaje širom Bosne i Hercegovine.

Klika će i u 2023. godini nastaviti biti vjetar u jedrima mladih Bosne i Hercegovine, jednostavno jer tako mora biti.

Autor: Arnel Šarić, Community Manager

Klika

Recommends

Knjiga: Semezdin Mehmedinović Me'med, crvena bandana i pahuljica

Srčani udar potrese osobu mnogo više od smrti; kad umreš, nisi svjestan prelaska na drugu stranu. Sa srčanim udarom koji preživiš, situacija je mnogo drugačija. Tijelo te upozori da u svakom trenutku sve može završiti, otkrije ti konture ljudske smrtnosti. Upravo sa srčanim udarom počinje intimna ispovijest Semezdina Mehmedinovića utkana na stranice knjige Me'med, crvena bandana i pahuljica objavljene 2017. godine.

Radi se o iznimno potresnom i intimnom triptihu u kojem Semezdinović majstorski miješa žanrove i ideje. Poput urednika Dylana Doga Recchionija i njegove daleko nahvaljene epizode Mater Morbi, Semezdin priču započinje sa bolešću, farbajući hladnim bojama distancu i otklon od topline života koju bolesnik osjeća u bolnicama i u prisustvu ljekara. Tu i tamo, u tom prvom dijelu knjige, pojave se elementi života koji zapravo podsjetite na osamu smrti.

Drugi dio knjige poprima formu hronike jednog putovanja, takozvanog 'road romana'. No u Mehmedinovićevom slučaju, putovanje sa sinom Harunom nije putovanje samo kroz prostor donekle istražene Amerike, već i kroz vrijeme i sjećanja razapeta između prošlosti i sadašnjosti.

Treći, možda i najintimniji dio posvećen je Mehmedinovićevoj supruzi Sanji i njenom moždanom udaru, te krateru u njenom sjećanju. Njihov odnos baziran na ljubavi, strahu i pokušajima prihvatanja je bol zarobljena na papiru, koja katarzično djeluje na svakog čitaoca i podsjeća da je smrt neminovnost, ali život prije nje istinski blagoslov.

Igra: Nightmare Reaper

Pet godina nakon rođenja u Early Accessu, igra Nightmare Reaper je kompletirana. Naslov kuće Blazing Bit Games je dostupan ekskluzivno na PC distribucijama Steam i GOG, iako je izlaskom pune verzije dato obećanje da će se razmisliti i o konzolama. Nightmare Reaper predstavlja poprilično unikatan smoothie različitih žanrova. Osnovu igre čini fluidno iskustvo masakriranja pikseliziranih demona, uokvireno u boomer shooter FPS podžanr. Igra idejno i vizuelno podsjeća na pučačine devedesetih, pa će mehanike i dizajn biti bliski starijim generacijama.

Linearnost žanra zaobišla se unikatnim kombiniranjem sa roguelite elementima poput kvazi-nasumično generisanih mapa i oružja koje možete naći. Sa preko 80 vrsta pušaka i različitom municijom, nijedan prolazak kroz mape neće biti isti, pogotovo kad otkrijete prednosti permanentnih i privremenih nadogradnji koje osvajate kroz platformersku mini-igru u stilu Nintendovog vodoinstalatera. Igra posjeduje i pozadinsku priču koja se otkriva sekvencijalno. Zahvaljujući nenametljivosti priča predstavlja zanimljiv dodatak koji kreira iluziju svijeta baziranog na posebnim pravilima. Vizuelni identitet igre u doba retro šovanja možda neće odbiti igrače, ali grafika iz digitalnog kenozoika umorit će vaše oči poprilično brzo. Dodajte tome i nehumano visoke tehničke zahtjeve, i to bi mogla biti kočnica prilikom donošenja odluke o (ne)nabavljanju naslova.

No ako imate iznimnu konfiguraciju i želju da iskusite ideju Binding of Isaaca iz drugačije perspektive, noćne more iz tamnica Nightmare Reopera čekaju na vas.

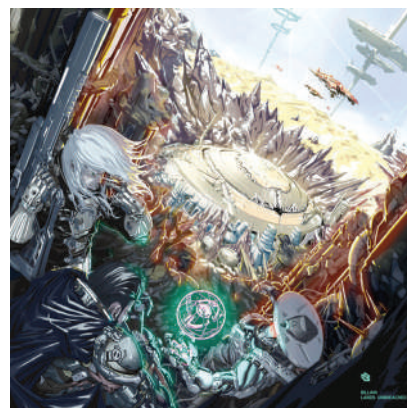
Album: Silent Kingdom - The Shadowless Queen

Dvadeset i tri godine karijere vodile su Silent Kingdom iz sevdahom inspirisanog black metal carstva u prog rock kraljevstvo Kraljice bez sjene. Na svom sedmom albumu, Silent Kingdom nastavlja kročiti putem albuma Where Secrets Meet. The Shadowless Queen je album na kojem se nalazi samo jedna polusatna kompozicija koja je najvjerojatnije najkompleksnije djelo bh. muzike ikad. Savršen komad prog rocka kojim se Amir Hadžić i njegova ekipa još jednom dokazuju kao bastion autorske muzike BiH.

Album: Billain - Lands Unbreached

Prošle su tri godine od albuma Nomad's Revenge kojim je Billain započeo audio sagu u kojoj je sudario univerzume SF-a i divljih plesnih ritmova drum'n'bassa. Američka kuća Renraku objavila je nastavak Lands Unbreached, novo auditivno-narativno iskustvo i Cyberneuro konceptualni album. BH producent svjetskog glasa i ovog puta preispituje norme muzičkih pravaca, kreirajući sonični eksperiment koji se ne može tako lako prožvakati jer nije elektronska muzika isključivo namijenjena klubovima. Billain je briljantan i eklektičan, a Lands Unbreached matematički precizan i divlje maštovit skup ideja.

Home Assistant - budućnost je sada

Autor: Ognjen Koprivica,
Director of Engineering

Mnogi tech entuzijasti mogli bi se sjetiti luksuznih prizora iz jedne od najskupljih nekretnina svijeta, rezidencije čelnika Microsofta Billa Gatesa. Prije 15-20 godina, taj prostor su izdvajale naizgled naučnofantastične mogućnosti reakcije na svaki pokret ili rečenicu vlasnika. Prostor bi se zagrijavao tačno kada i koliko treba, lampe bi ga osvijetlile u momentu aktivacije senzora kretanja. Gates je televiziju mogao kontrolisati glasom i komunicirati jednostavnim glasovnim komandama sa digitalnim asistentom.

Da, tehnologije današnjice su bile dostupne i prije 20 godina, ali uz paprenu cijenu. Milionska investicija nekada nije bila dostupna ni onima koji su si mogli priuštiti to zadovoljstvo. Implementacija cutting edge tehnologije, pogotovo u njenoj ranoj fazi postojanja, često je nailazila na velike geografske, infrastrukturne i pravne izazove, čak i u zemljama daleko moćnijim od naše.

Danas je Gatesov luksuz, koncept pametnog doma, dostupan svima. Uređaji koji omogućavaju ovakve slučajeve korištenja su postali okosnica potrošačke elektronike već nekoliko godina.

Stotine kompanija proizvode ovakve uređaje, ali u cjelinu ih povezuje neka vrsta platforme. Upravo te platforme daju svrhu uređajima i ujedinjuju ih u misiju ili koncept.

Trebate batlera?

Google, Amazon, Apple i Samsung su samo neki od tehnoloških giganta koji su ovaj trend prepoznali na vrijeme i ponudili svoja rješenja. Koristeći njihove platforme, krajnji korisnik može da poveže razne vrste uređaja i senzora u svrhu automatizacije ili olakšanog korištenja, kako bi boravak u domu bio ugodniji ili barem zanimljiviji.

Međutim, postoji skriveni dragulj čije mogućnosti u neuporedivoj mjeri prevazilaze bilo šta što kompanije poput Googlea i Samsunga mogu ponuditi. Platforma o kojoj pričamo je mnogo moćnija, fleksibilnija, otpornija, sigurnija, brža i... besplatna. Upoznajte se sa Home Assistantom.

Home Assistant omogućava centralnu kontrolu i automatizaciju uređaja namijenjenih pametnim domovima, a u čije poznate alternative spadaju Samsung SmartThings, Apple HomeKit i Google Home

Instalirati pametnu sijalicu i kontrolisati je glasovno Googleom, Siri ili Alexom više nije impresivno. Potruditi se i implementirati Home Assistant baš onako kako treba... To je nivo znanja koji nikoga ne ostavlja ravnodušnim.

Home Assistant omogućava centralnu kontrolu i automatizaciju uređaja namijenjenih pametnim domovima, a u čije poznate alternative spadaju Samsung SmartThings, Apple HomeKit i Google Home. Prethodno navedene opcije su svakako dovoljno dobro rješenje za većinu potreba prosječnog korisnika, ali Home Assistant se iz nekoliko vrlo ubjedljivih razloga nametnuo kao superiornija alternativa.

Pouzdanost, sigurnost, brzo

Imati sve smart home uređaje pod lokalnom kontrolom donosi mnoge prednosti. Prva je pouzdanost. Šta se desi ukoliko nestane interneta? Za razliku od cloud platformi, gubitak mreže ne mora biti jedini razlog kada servis nije dostupan. Mnoge cloud usluge prije ili kasnije postanu nedostupne, uglavnom privremeno, ali nekada i trajno.

Sigurnost je drugi bitan aspekt. Podaci korisnika ne šalju se nigdje, tako da ne postoji način da se isti zloupotrijebe. Ovo postaje sve važnija stavka kako tržište pametnih domova raste i samim tim postaje privlačnije hakerima, zbog potencijala zloupotrebe digitalnih uređaja.

Brzina je još jedna iznimna prednost koju ostvarujete korištenjem Home Assistanta. Budući da su svi uređaji na lokalnoj mreži, izvršavanje komande je neuporedivo brže u odnosu na rješenja koja zahtijevaju slanje komande ka serveru. Iako se ovo u dosta slučajeva ne doima kao bitan element, primjer paljenja svjetla u istom trenutku aktivacije senzora za pokret je moguć zbog korištenja lokalne mreže. Kašnjenje paljenja za aktivacijom senzora poprilično zaglupljuje iskustvo pametnog doma.

Besplatne Home Assistant aplikacije su prisutne na dovoljno platformi da bi bile dostupne praktično svakom korisniku

Svi za asistenta, asistent za sve

Home Assistant vjerovatno podržava bilo koji smart home uređaj koji postoji na tržištu. Zbog izuzetno aktivne zajednice, čak i trenutno nepodržani uređaji veoma brzo stižu na listu kompatibilnih. Smart home ekosistem može postati beskonačno komplikovan kada se korisnik upusti u kombiniranje elemenata. Sa Home Assistantom problemi sa kompatibilnošću uređaja, platformi, raznih komunikacijskih protokola i standarda postaju prošlost.

Pored već spomenute zajednice koja služi i kao izvor tehničkih informacija za što lakše otklanjanje problema, programeri koji doprinose razvoju platforme su izuzetno posvećeni i brzi, te dostavljaju više nadogradnji na mjesečnom nivou.

Home Assistant kompatibilan je sa enormnim brojem uređaja. Najpopularniji način pokretanja je Raspberry Pi, ali bilo kakav Linux sistem obavlja jednako dobar posao. Podržane su Mac i Windows platforme, Docker, virtuelne mašine, QNAP, NAS... Izbor je mnogo. Besplatne Home Assistant aplikacije su prisutne na dovoljno platformi da bi bile dostupne praktično svakom korisniku. Aplikacije sasvim pristojnog izgleda su relativno jednostavne za korištenje.

Moć zahtijeva znanje

Teško je pobrojati sve prednosti Home Assistanta, ali vrijedi napomenuti da ništa nije idealno, pa tako ni ovo rješenje za automatizaciju.

Prije odluke da počnete koristiti Home Assistant, pripremite se na donekle kompleksniji koncept koji zahtijeva izdvajanje vremena za učenje. To i nije mana već prirodna postavka stvari; što je neki softver moćniji, uglavnom postaje i teži za korištenje. U slučaju Home Assistanta, osnovne postavke, povezivanje i podešavanje zahtijevaju nešto više truda. Da bi se (uspješno) igrali sa Home Assistantom, potrebno je vremena, edukacije i posvećenosti, svega onog što tehnološki giganti odbacuju iz jednačine zarad jednostavnosti korištenja.

Biti dijelom zajednice, neprocjenjivo

Od samog osnivanja, principi i vrijednosti Klika ogledaju se kroz #GiveBack inicijative kojima se nastoji doprinijeti jačanju lokalne zajednice i izgradnji prosperitetnog društva. U proteklih 8 godina financirani su mnogobrojni projekti, podržane humanitarne akcije, te organizovani interni programi posvećeni sistematskom prikupljanju i dodjeli sredstava. Ulaganjem u društvene promjene Klika nastoji podstaći i druge kompanije, organizacije i pojedince da djeluju na isti način.

U 2022. godini Klika je odlučila strateški usmjeriti CSR djelovanje. Stoga je razvijen i sveobuhvatni program kojim se žele učvrstiti temelji Klika Fondacije, njegovanjem socijalne inkluzije i različitosti kao osnovnih vrijednosti na kojima počivaju CSR inicijative.

CSR program koji je uspostavljen u aprilu 2022. godine baziran je na tri težišta koja istovremeno predstavljaju tri smjera djelovanja.

Svjesni iznimnog značaja obrazovanja, Klika je kroz ovaj vid djelovanja usmjerila svoju energiju na pružanje podrške edukativnim ustanovama, studentima i mladima koji stiču prva profesionalna iskustva.

Pored nadaleko poznate Klika Prakse koja se održava dvaput godišnje i koja pomaže ulazak mladih ljudi ulazak u svijet IT industrije, briljantni studenti sarajevskog i banjalučkog univerziteta nagrađivani su u sklopu Klikinog programa stipendiranja. Godine 2021./2022. izabrano je 38 stipendista među više od

300 prijavljenih, a stipendije za novih 38 za 2022./2023. godinu dodijeljene su na svečanosti u sarajevskom Domu Armije 21. novembra.

U maju 2022. formirana je i Alumni zajednica koju čine stipendisti Klika Fondacije koji ostaju involvirani u život Fondacije. Zadatak ove zajednice je da povezuje studente sa Fondacijom i jedne s drugima kroz aktivnosti u zajednici, edukacije i događaje širom Bosne i Hercegovine.

Pružanje podrške projektima i inicijativama značajnim za razvoj lokalne zajednice, te filantropsko djelovanje Klika čine osnove drugog smjera djelovanja. Pozitivne promjene u zajednici ostvaruju se kroz sponzorstva, donacije, saradnju sa neprofitnim organizacijama i obrazovnim institucijama.

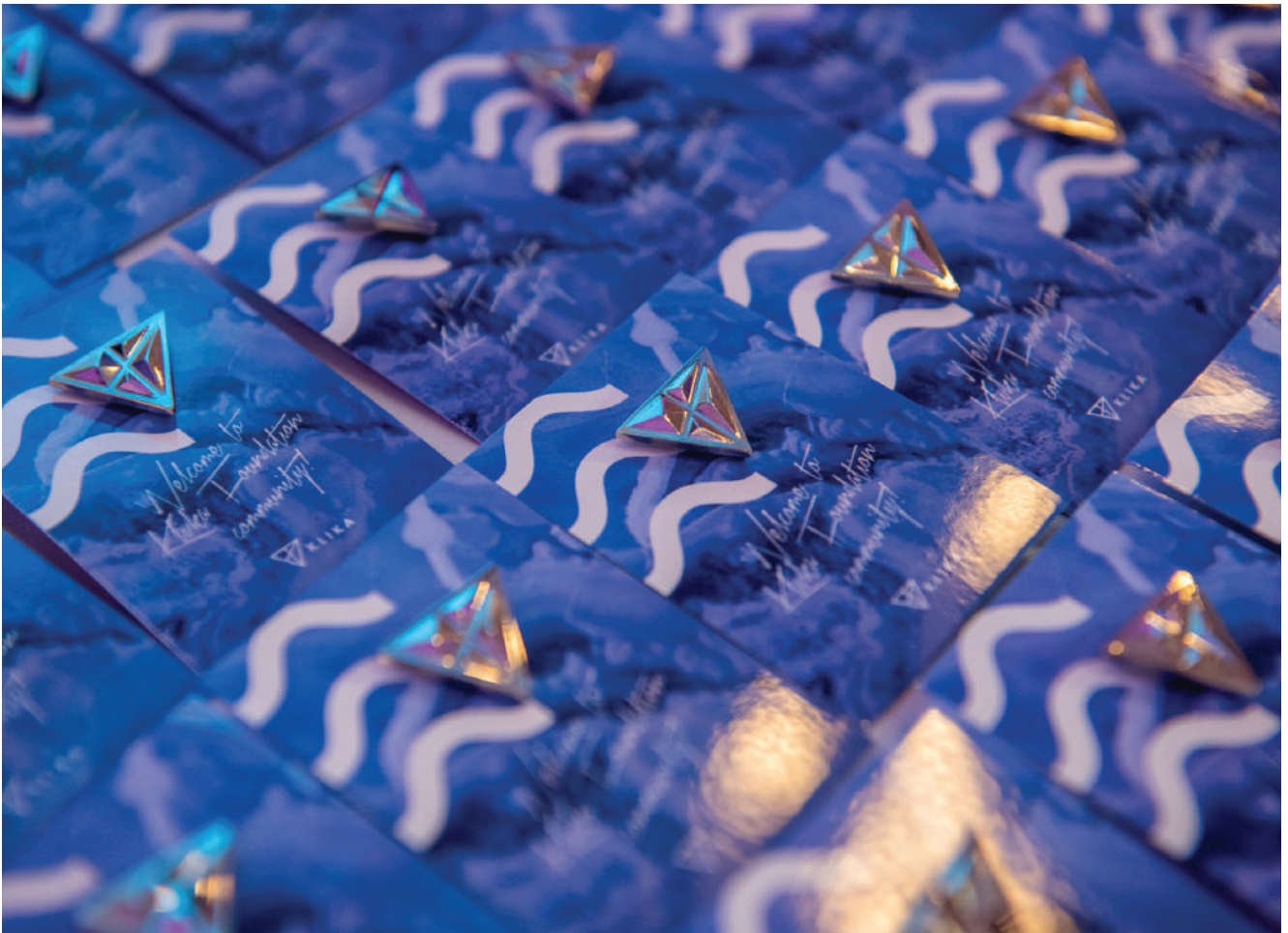
Od početka kreiranja CSR programa, urađeno je mnogo aktivnosti interne i eksterne prirode na ovom polju. Uspostavljena je neformalna partnerska mreža sa lokalnim nevladinim organizacijama, privatnim kompanijama i međunarodnim organizacijama. Kroz podršku projekata zajednice u fokus Klikinog programa podrške stavljeni su djeca i mladi. Mapiranjem i prioritiziranjem, podržano je oko 600 djece, korisnika lokalnih nevladinih organizacija iz kategorija romske populacije, socijalno i materijalno ugrožene djece, te djece bez roditeljskog staranja.

Zahvaljujući dobroj volji uposlenica i uposlenika koji pomažu ranjive kategorije, kroz izdvajanje simbolične sume za Klika Solidarni fond, podržano je preko 50 humanitarnih akcija iznosom od skoro 14000 KM.

U okviru dvomjesečne kampanje Freedom and Life implementiran je set aktivnosti koje promoviraju inkluziju i različitost. Kampanja je započela 10. oktobra na Međunarodni dan inkluzije, a završila 10. decembra na Međunarodni dan ljudskih prava kada su realizirana predavanja i radionice sa kojima smo odgovorili na pitanje zašto je važno njegovati inkluzivno ponašanje i različitost u svakodnevnici, sa posebnom naglaskom na radno okruženje.

Treći stub djelovanja je stub koji je usmjeren na viziju održive budućnosti, koegzistiranja u pravednom društvu, podizanje ekološke svijesti i održivi razvoj.

Na nivou Klika usvojene su nove politike koje služe kao garant rada na ovim poljima, ali su održane i konkretne akcije. Kroz zero waste/upcycling radionice i smanjenje upotrebe jednokratne plastike u organizaciji događaja, Klika je napravila prvi korak na putu ka novom cilju, etičkom promišljanju u domeni korištenja tehnologija, na šta će se u narednoj godini staviti poseban fokus.

Ujedinjeni u vrijednostima

Prilikom rebrandinga Klike, predstavljeno je pet novih vrijednosti (Our People, Our Clients, Freedom, Life, Tomorrow) kojima je sublimirana sva pozitivna poruka 16 starih vrijednosti kompanije. Kako bi se nove vrijednosti i njihova značenja poimale na pravi način, organiziran je niz događaja sa ciljem promocije značenja vrijednosti Klike zajednice.

Iako svaka od pet vrijednosti ima jednaku važnost u Klikinom univerzumu, Our People je ona koja se posebno izdvaja, prvenstveno zbog Klikinog odnosa ka pojedincu. “Jak pojedinac je osnova jakog tima” je bio svojevrsni lajtmotiv dvomjesečne Our People kampanje koja je započela 15. juna, a završila sa panel-diskusijom 26. jula. Kroz seriju informativnih i zabavnih aktivnosti u kojima je učešće uzelo mnogo pojedinaca iz svih Klikinih odjela, dodatno su obrazložene politike i mehanizmi kojima se jednako snažno vrednuju iskustva i želje svih uposlenika.

Lojalnost članica i članova kolektiva je nagrađena i prepoznata kroz Klike Service Awards program, a zbog posvećenosti napretku individua na svim životnim poljima Klike je kompanija-dobitnica priznanja u vidu nagrade “Biznis lideri održivog razvoja 2022” u kategoriji “Ljudi” na nivou srednjih preduzeća.

Our People kampanja bila je savršena prilika da se predstave Learning & Development program i Klike Leadership Academy, specijalizirani edukacijski program koji ima za cilj da unaprijedi kapacitete i liderske vještine kolegica i kolega na liderskim pozicijama.

August i septembar prošao je u znaku kampanje Our Clients kojom se slavila druga Klikina vrijednost. Od 10. augusta do 10. septembra održan je niz sesija čiji je cilj bilo upoznavanje uposlenika sa klijentima i timovima koji rade na projektima. Iako su prezentacije najčešće vodili team leadovi, sadržaj istih bio je rezultat timskog rada svih članova.

Our Clients sesije bile su svojevrsni vremeplov kroz historijat Klike, koliko edukativne, toliko i zabavne. Kampanja je pokazala istinsku raznolikost i transformaciju tehnologija koje Klika koristi, te evoluciju partnerskih odnosa između Klike i njenih klijenata.

Svaka od sesija bila je fantastična prilika da se novi članovi Klikinog kolektiva upoznaju sa radom kolegica i kolega, ali i slatko podsjećanje na izazove prošlosti.

Kao i prethodna kampanja, i Our Clients je zaključena panel-diskusijom. Kroz iskustva CDO-a Maje Mameledžije, Senior Client Delivery Managera Slađane Čuljić i Ilije Tešića, zaokružena je uspješna priča o snazi timskog rada u kompaniji koja svakodnevno raste i istinski praktikuje ono što propovijeda.

U novembru, Klika je nizom internih i eksternih aktivnosti proslavila vrijednosti Freedom i Life. CSR Officer Klike Aida Brdar i psihologinja Ljiljana Uletilović održale su radionice na temu važnosti inkluzivnog radnog okruženja u Sarajevu, odnosno Banjaluci. Klika kolektiv pridružio se i humanitarnoj akciji prikupljanja informatičke opreme (laptopa i kompjutera) za djecu iz socijalno i materijalno ugroženih skupina, a Međunarodni dan ljudskih prava (10. decembar) proslavljen je dan ranije, interaktivnih predavanjem koje je u prostorijama Klike održala Imane Bellaadem, programska savjetnica Civil Rights Defendersa.

Na velikoj ceremoniji sumiranja uspjeha Klike održanoj 16. decembra, uposlenicima su predstavljani planovi za narednu godinu, nastali na osnovama vrijednosti Tomorrow, koji nesumnjivo potvrđuju da najbolje tek dolazi, a da se Sutra nikad nije doimalo uzbudljivije.

Autor: Arnel Šarić, Community Manager

Znanjem do sigurnosti

U sarajevskom hubu Klike u maju je održana radionica OWASP Top 10 Web Vulnerabilities na kojoj se diskutovalo o sigurnosnim propustima i načinima na koje isti mogu biti otklonjeni. O samoj radionici i problematici sigurnosti u cyber svijetu, kao i budućem djelovanju, razgovarali smo sa Ismirom Hasanbegovićem (Security Analyst) i Stefanom Balabanom (Security Analyst), te Muamerom Ribicom (Director, Software Development).

Na radionici ste prezentovali novu verziju jednog od najvažnijih dokumenata koji se bavi pitanjem sigurnosti. Kakav je bio odziv i koji su zaključci doneseni na radionici?

Muamer: Odziv je bio zadovoljavajući, a mi ćemo vjerovatno ovakve radionice nastaviti da održavamo na godišnjem ili polugodišnjem nivou. U većini FinTech kompanija ovakve edukacije su obavezne na godišnjem nivou. Naše kolege smo upoznali sa najčešćim ranjivostima web aplikacija, jer je u konačnici to prvi korak ka uspostavljanju nove kulture kod kompanija koje žele da proizvode sigurne aplikacije. U budućnosti bi to mogla biti i okosnica sigurnosne web strategije.

Koji je cilj ovih radionica i na koji način će one poboljšati znanja i interesovanja inženjera?

Ismir: Cilj ovakvih radionica je podizanje svijesti o sigurnosnim propustima web aplikacija.

Muamer: Pored toga, želimo unaprijediti poznavanje strateški bitnih tehnologija za Kliku, prepoznati talente kompanije i ponuditi bolje i inovativnije usluge klijentima.

OWASP TOP 10 dokument za 2021. godinu doživio je nekoliko značajnih izmjena. Tri nove kategorije, četiri kategorije su doživjele promjene i nekoliko ih je konsolidovano. Koja je po vama najveća promjena u odnosu na prethodnu verziju dokumenta?

Ismir: Dosadašnja najveća prijetnja za web aplikacije (injection) sada se nalazi na trećem mjestu OWASP Top 10 dokumenta, sa mnogo drugačijim strateškim pristupom autora. Prethodni

dokumenti su se fokusirali samo na klasifikaciju ranjivosti prema učestalosti, dok se zadnja verzija više fokusira na iskoristivost i utjecaj same ranjivosti.

Kako zapravo dolazi do kreiranja OWASP Top 10 verzija? Dio dokumenta čine i elementi koje je izglasala zajednica, zar ne?

Svijest o cyber sigurnosti u BiH je na veoma niskom nivou, jer je dosad uvijek fokus bio na integrisanju određene funkcionalnosti

Ismir: Open Web Application Security Project je neprofitna fondacija koja je formirana s ciljem unapređenja sigurnosti web aplikacija. Zadnja verzija OWASP Top 10 dokumenta obuhvata i rezultate sveobuhvatnog istraživanja preko 40 partnerskih organizacija, a na osnovu tog istraživanja je kreirano ili ažurirano osam kategorija ovog dokumenta. Preostale dvije kategorije su zasnovane na anketama sprovedenim u samoj zajednici. Dokument je jedinstvena referenca na najčešće i najrizičnije propuste u aplikacijama, to je konsenzus ili sporazumna jednoglasna odluka između članova, a svake tri ili četiri godine se kreira nova verzija dokumenta.

A04:2021 (Insecure Design), A08:2021 (Software and Data Integrity Failures) i A10:2021 (Server-Side Request Forgery (SSRF)) su nove kategorije. Zašto je značajno njihovo ubacivanje na listu, koja su polja koja obuhvataju i kako možemo raditi na integraciji sigurnosnih protokola?

Stefan: U zadnje 4 godine vidjeli smo velik broj Supply Chain napada, a jedan od većih se desio prošle godine kada je putem aplikacije firme SolarWinds kompromitovan velik broj firmi iz SAD-a, uključujući i neke državne agencije. Ovaj napad spada pod Software and Data Integrity Failures i podrazumijeva da napadači mogu žrtvama slati verziju legitimne aplikacije koja sadrži malware. SSRF napadi su korišteni za dobijanje pristupa unutrašnjim resursima koji su inače zaštićeni standardnim sigurnosnim mjerama kakva je firewall. Insecure Design obuhvata sve sigurnosne mane nastale tokom dizajna. Ono što veže sve tri kategorije jeste da maliciozne grupe provode dosta vremena da izuče mete i otkriju ranjivosti koje inače nisu lagano vidljive, a koje zahtijevaju dosta vremena da se iskoriste, što važi za većinu ranjivosti iz ovih kategorija.

Koliko bosanskohercegovački razvojni timovi obraćaju pažnju na OWASP Top 10 sugestije? Kolika je sveukupna svjesnost o sigurnosnim propustima kod aplikacija razvijenih od strane bh. timova?

Ismir: Mislim da je u BiH svijest o cyber sigurnosti na veoma niskom nivou, jer je dosad uvijek fokus bio na integrisanju određene funkcionalnosti. U posljednje vrijeme se i fokus preusmjerava na pravovremenu detekciju i odgovor na incident, jer je realno nemoguće spriječiti sve sofisticiranije vektore napada. Naravno, ne mogu sve kompanije ni priuštiti SOC (Security Operation Center),

a mnogo toga zavisi i od toga šta kompanija pokušava da zaštiti. Tako da je i dalje prevencija jedan od jeftinijih načina borbe sa web ranjivostima.

Šta možemo učiniti da problematika sigurnosnih propusta bude još uočljivija?

Stefan: Redovna edukacija i proces koji uključuje sigurnost u svim fazama razvoja softvera su efikasni načini da se razvije svijest o ovakvim problemima i da se unaprijed razmišlja o tome kako se mogu riješiti. Kontinuiran proces bilo kakve vrste osigurava da je cijela organizacija svjesna o mogućnostima postojanja ovakvih propusta, da se razvije kultura odgovornog postupanja u ovim slučajevima.

Ukoliko razvojni timovi ne urade dobro svoj posao, posljednja linija odbrane su krajnji korisnici. Na koji način se oni mogu zaštititi od opasnih intruzija, krađe i manipulacije podacima, te neugodnih finansijskih gubitaka?

Ismir: Kad govorimo o sigurnosti uvijek polazimo od pretpostavke da je čovjek najslabija karika. Jedini pravi način zaštite je kontinuirana edukacija i bolje razumijevanje prijetnji. Očekivati da svaki krajnji korisnik poznaje sve mehanizme prijetnji je besmisleno. Ipak, neke od preventivnih metoda su dostupne svim korisnicima i lako se implementiraju. Primjera radi, kada god određeni servis to nudi, koristite multifaktorsku autentifikaciju. Ne koristite identične ili jednostavne lozinke na različitim servisima; učinite ih kompleksnim. Korištenje servisa koji vrše enkripciju osjetljivih podataka je jedan od osnovnih načina zaštite protiv krađe podataka i identiteta.

Redovna edukacija i proces koji uključuje sigurnost u svim fazama razvoja softvera su efikasni načini razvijanja svijesti o problemima sigurnosti i rješenjima

Klika nagrađena vrijednom nagradom zbog posvećenosti svojim ljudima!

Klika bazira poslovne prakse i akcije na osnaživanju pojedinca. Čuvanje radnih mjesta za vrijeme pandemije i kolektivna povišica kako bi se minimizirao utjecaj inflacije, dva su recentnija primjera Klikine vrijednosti Our People u praksi.

Kompanija je osvojila nagradu “Biznis lider održivog razvoja za 2022. godinu” za tematsku oblast “Ljudi”, u konkurenciji srednjih preduzeća.

Ova nagrada se dodjeljuje u okviru programa “Okvir za realizaciju Ciljeva održivog razvoja (SDGs) kao temelj za održiv i inkluzivan rast u Bosni i Hercegovini”, zajedničke inicijative koju finansira Švedska, a implementira UNDP u partnerstvu sa UNICEF-om i UN Women. Program je dio podrške UN-a vlastima u Bosni i Hercegovini pri implementaciji Okvira za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u BiH.

Bosna i Hercegovina se 2015. obavezala na sprovođenje globalnog plana održivog razvoja Agende 2030 sa još 192 zemlje. Nagrada za biznis lidere održivog razvoja ima za cilj da promovise aktivnosti privatnog sektora u polju održivog razvoja u BiH direktno u vezi s ovom agendom.

„Ova nagrada predstavlja izuzetno važno priznanje jer jasno pokazuje da je Klikino usmjerenje na putu globalnih poslovnih trendova prepoznato. Kao kompanija u čije temelje su utkani održivo poslovanje, diverzitet i inkluzija, ustrajnost na realizaciji ciljeva održivog razvoja je nešto što je u centru Klikinog poslovnog mentaliteta”, izjavio je Edin Deljković, CEO, Klika.

Najveća vrijednost - ljudi

Klikina ideja jakog pojedinca kao osnove jakog tima je osnova Our People, prve od pet Klikinih vrijednosti. Klik se kao platforma mijenja u skladu sa individualnim potrebama.

”Jedan od glavnih fokusa Klike je zdrava interna komunikacija. Gajimo iskrenu, transparentnu i čestu komunikaciju. Uvijek imamo vremena i prostora razgovarati o svemu i adresirati bilo kakve eventualne probleme. S druge strane, ohrabrujemo sve da preispituju naše odluke”, napominje Kišić.

Klika teži ka tome da svaki pojedinac unutar kompanije raste i da se razvija, te da izlazak iz komfort-zone bude razlog radosti i motivacije. Kao kompanija, posvećena je socijalnoj inkluziji i zaštiti načela različitosti, zbog čega je Klika dobitnica priznanja “Excelling in Diversity”.

S druge strane, “Klikini ljudi” su i članovi bh. zajednice koje Klika podržava kroz Give Back inicijativu.

Klika praksa za život

Klika je bila prva bh. IT kompanija koja je oformila tim Employee Experience Managera koji rade sa svakim članom zajednice na individualnom nivou.

Partnerski odnos započinje procesom onboardinga, te se nastavlja duž karijernog puta.

“Work-life balans je izuzetno važna komponenta Klikinog poslovanja. Zdravlje i sreća uposlenika su na prvom mjestu. Slobodni dani su za odmor i provođenje sa porodicom i prijateljima. U našoj kompaniji konekcije između uposlenika rastu organski, kao rezultat zdrave poslovne sredine”, govori Head of HR Darjan Kišić.

U 2022. godini osmišljenja je i implementirana Learning & Development platforma, prilagođena svakom uposleniku u skladu sa potrebama posla i ličnih želja.

Kao poseban aspekt Learning & Development platforme izdvaja se Klika Leadership Academy.

Jedinstveni program služi za usavršavanje leadership vještina uposlenika na senior pozicijama

“Naš cilj nije da imamo samo dobre developere. Želimo da gradimo inženjere-stručnjake, te profesionalce svjetskog kalibra”, obrazlaže Deljković.

Slavili smo 9 godine **Klike**

i našu prvu godišnjicu u SAD-u.

Klika u 2022:

Ostvarili smo
najveći poslovni
rast do sada:

43%

- Uspješno smo okončali 2 ciklusa **KLIKA PRAKSE**
- Održali smo ceremonije za **Klika Service Awards** za Q1, Q2, Q3 i Q4
- Formalno smo uspostavili i lansirali **Learning&Development program**
- Predstavili smo program **Klika Leadership Akademije**
- Unaprijedili smo **60 inženjera**
- Onboardali smo **54 inženjera** u trenutne i nove timove

Proširili smo posao sa stalnim klijentima:

+17%

+27%

+44%

+65%

Ukupno

220 uposlenika

Broj novozaposlenih:

71 uposlenik

Revizija plate:

2x godišnje

Dodatne povišice za sve za pokrivanje stope inflacije

Bonusi za 2021

- Client Delivery tim ostvario rast od **40%**
- Client Delivery podržao **40+ timova** za 10 klijenata pri svim fazama
- Rebranding Klike
- Realizovali smo znatan broj događaja (**Spring Event, Klikin rođendan, tim bildinzi, paneli**)
- Imali smo interne i eksterne ISO revizije i uspješno smo produžili naše **ISO certifikate**
- Obezbijedili smo police osiguranja od nezgode za sve uposlenike 24/7
- Uspostavili smo partnerstvo s **Američkom trgovačkom komorom BiH (AmCham) i Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD)**
- Dobitnici **Impact Star** nagrade
- Dobitnici UN nagrade **Biznis lider održivog razvoja u kategoriji "Ljudi" za srednja preduzeća**

Društvena odgovornost

38

dodijeljenih stipendija

68

podržanih humanitarnih akcija

12

različitih projekata i inicijativa

Klikin Fond solidarnosti

16.539 KM

**Klika vam želi
sretne praznike!
Čitamo se u 2023.
godini!**

Glavna i odgovorna urednica:
Latifa Imamović

Saradnici:
Aida Brdar, Arnel Šarić, Denis Prodanović, Edin Deljkić, Ilma Spahović, Muamer Ribica, Ognjen Koprivica

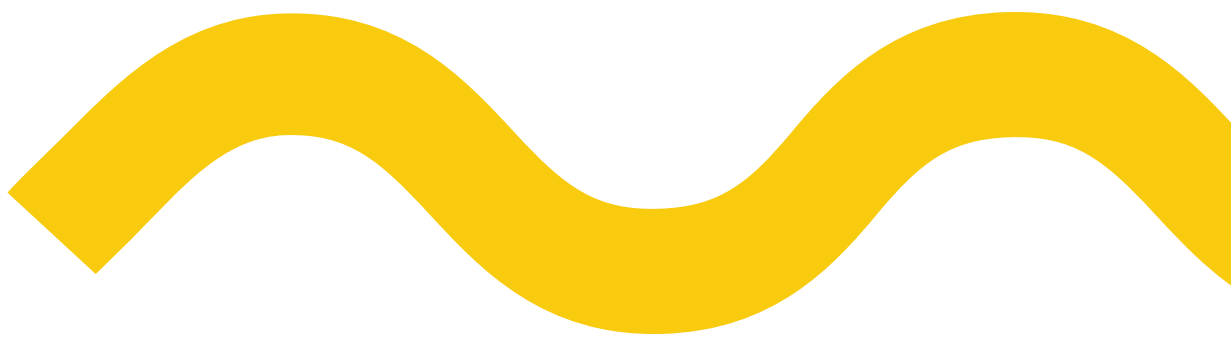
Grafički dizajn / DTP:
Ajla Salkić, Nađa Sinić

Naslovnica:
Nađa Sinić

Izdavač:
Klika d.o.o.
Adresa: Džemala Bijedića bb
Telefon: +387 33 408 999
E-mail: info@klika.ba

Izdavački kolegij:
Maja Mameledžija, Edin Deljkić,
Samir Eljazović, Zaharije Pašalić

Web:
klika.us

K L I K A